

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY A JEHO
PSYCHOSOCIÁLNÍ KONSEKVENCE**

Autor práce: Lucie Doležalová, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2024

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Lucie Doležalová, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Výkon trestu odnětí svobody a jeho psychosociální konsekvence

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The Serving of a Prison Sentence and its Psychosocial Consequences

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Kocík, MBA

Datum zadání bakalářské práce: říjen 2023

Cíl bakalářské práce: Hlavním cílem bakalářské práce je objasnit sociální a psychické dopady spojené s výkonem trestu odnětí svobody.

Student: Lucie Doležalová, DiS.	31.10.2023 datum	<i>Doležalová</i> podpis
Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA	31.10.2023 datum	<i>[Signature]</i> podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	31.10.2023 datum	<i>[Signature]</i> podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	31.10.2023 datum	<i>[Signature]</i> podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	31.10.2023 datum	<i>[Signature]</i> podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Milanu Kocíkovi, MBA za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Děkuji také Mgr. Róbertu Grégovi a Davidu Křížkovi za poskytnutí rozhovoru pro tuto práci.

ABSTRAKT

DOLEŽALOVÁ, L. *Výkon trestu odnětí svobody a jeho psychosociální konsekvence: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2024. 80 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Kocík, MBA.

Klíčová slova: trest odnětí svobody, výkon trestu odnětí svobody, psychické konsekvence, sociální konsekvence

Tato bakalářská práce pojednává o trestu odnětí svobody a o jeho výkonu. Dále shrnuje psychické a sociální konsekvence výkonu trestu odnětí svobody.

Teoretická část je složena ze sedmi kapitol, které objasňují podstatné složky týkající se dané problematiky, jako je trest a jeho smysl a účel, penologie, trest odnětí svobody a vězeňství České republiky. Teoretická část vyústí kapitolou o konsekvencích výkonu trestu odnětí svobody.

Empirická část práce obsahuje vyhodnocení dvou řízených polostrukturovaných rozhovorů zaměřených na problematiku psychických a sociálních konsekvencí výkonu trestu odnětí svobody. Vyhodnocení je provedeno pomocí otevřeného kódování, jehož pomocí jsou výsledky rozhovoru analyzovány.

ABSTRACT

DOLEŽALOVÁ, L. *The Serving of a Prison Sentence and its Psychosocial Consequences: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2024. 80 pp. Supervisor: JUDr. Milan Kocík, MBA

Key words: a prison sentence, the serving of a prison sentence, psychological consequences, social consequences

This bachelor thesis deals with a prison sentence and its serving. It also deals with the psychological and social consequences of the serving of a prison sentence.

The theoretical part consists of seven chapters that explain the essential components related to the subject, such as punishment and its meaning and purpose, penology, imprisonment and the prison system of the Czech Republic. The theoretical part culminates in a chapter on the consequences of imprisonment.

The empirical part of the thesis includes the evaluation of two semi-structured interviews focused on the psychological and social consequences of imprisonment. The evaluation is carried out using open coding, by means of which the interview findings are analyzed.

Obsah

Úvod.....	10
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Trest jako pojem.....	12
2.1 Historický pohled na trest.....	12
2.1.1 Teorie relativní	14
2.1.2 Teorie absolutní.....	14
2.1.3 Teorie slučovací (smíšená).....	15
2.2 Smysl a účel trestu.....	16
2.3 Penologie jako vědní obor	18
2.3.1 Spojitost kriminologie a penologie	18
2.3.2 Charakteristiky trestu z pohledu penologie.....	19
2.4 Základní zásady výkonu trestů a ochranných opatření	19
3 Trest odnětí svobody	21
3.1 Nepodmíněný trest odnětí svobody	23
3.2 Podmíněné odsouzení	24
3.3 Podmíněné odsouzení s dohledem.....	24
3.4 Výjimečný trest	24
3.5 Náhradní trest odnětí svobody.....	25
3.6 Trestní opatření odnětí svobody u mladistvých	25
3.7 Statistické údaje o obviněných a odsouzených	26
3.8 Základní právní úprava výkonu trestu odnětí svobody	27
4 Vězeňství v České republice	29
4.1 Vězeňská služba České republiky	29
4.2 Druhy vězeňských zařízení	31
4.2.1 Věznice s dohledem	31
4.2.2 Věznice s dozorem	32
4.2.3 Věznice s ostrahou	32

4.2.4	Věznice se zvýšenou ostrahou	32
5	Konsekvence výkonu trestu odnětí svobody	34
5.1	Psychické konsekvence výkonu trestu odnětí svobody	35
5.2	Sociální konsekvence výkonu trestu odnětí svobody	37
5.3	Resocializace a programy zacházení	38
6	Penitenciární psychohygienu	40
7	Postpenitenciární péče – Probační a mediační služba	41
7.1	Činnosti mediační	41
7.2	Činnosti probační	41
8	Empirická část	42
8.1	Kódování rozhovoru se sociálním kurátorem	42
8.1.1	Otázka 1.: sociální výzvy odsouzených	42
8.1.2	Otázka 2.: psychické výzvy odsouzených	43
8.1.3	Otázka 3.: psychická a sociální podpora odsouzených v průběhu trestu ..	44
8.1.4	Otázka 4.: řešení stresu/úzkosti kvůli omezení osobní svobody	45
8.1.5	Otázka 5.: sociální výzvy v rodině odsouzeného	45
8.1.6	Otázka 6.: resocializace a reintegrace propuštěných osob	46
8.1.7	Otázka 7.: vliv stigmatizace na reintegraci odsouzeného	48
8.1.8	Otázka 8.: vliv stigmatizace na sebeúctu	48
8.1.9	Otázka 9.: prevence negativních konsekvencí výkonu trestu odnětí svobody 48	
8.2	Kódování rozhovoru s odsouzeným	49
8.2.1	Otázka 1.: sociální změny odsouzeného	49
8.2.2	Otázka 2.: psychické změny odsouzeného	50
8.2.3	Otázka 3.: vliv absence svobody na psychiku	51
8.2.4	Otázka 4.: stres/úzkost kvůli omezení svobody	51
8.2.5	Otázka 5.: změny v rodinných vztazích	52
8.2.6	Otázka 6.: proces reintegrace	53

8.2.7	Otázka 7.: vnímání stigmatizace	53
8.2.8	Otázka 8.: rehabilitační programy ve vězení.....	53
8.2.9	Otázka 9.: kontakt s psychologem a jinými sociálními pracovníky	54
8.3	Vyhodnocení problematiky psychosociálních konsekvencí výkonu trestu odnětí svobody	55
	Závěr	62
	Seznam použitých zdrojů	63
	Seznam tabulek a grafů	65
	Seznam zkratk	66
	Seznam příloh.....	67
	Přílohy	68

Úvod

Výkon trestu odnětí svobody je společensky tíživé a komplikované téma. Není nic výjimečného se s touto situací setkat v reálném životě, a to přímo nebo nepřímo. Ačkoli lidé, kteří mají zkušenost s výkonem trestu odnětí svobody, patří do skupin na okraji společnosti, neměli by být přehlíženi. Výkon trestu odnětí svobody s sebou nese, ať při výkonu nebo po něm, rozmanité psychické a sociální konsekvence. Je možno se tázat v jak velké míře mohou být tyto konsekvence negativní na psychické, emoční i fyzické zdraví, též i na rodinný a partnerský život.

Psychosociální důsledky mají potenciál se objevit již při výkonu trestu. Vliv na jedince může mít samotné prostředí věznice, tudíž vztahy s ostatními vězni či personálem, celkové podmínky ve vězení nebo například vzdělávací a rehabilitační programy.

Velmi pravděpodobně psychosociální důsledky přetrvávají i po propuštění z výkonu trestu a při opětovném začleňování jedinců mohou přibýt nové. Úspěšnou, ba naopak neúspěšnou reintegraci jedince mohou ovlivňovat záležitosti týkající se bydlení, zaměstnání, rodinných vztahů a jisté podpory ze strany státu. Pravděpodobně je tedy důležité klást důraz na poskytování psychosociální podpory jak v průběhu trestu, tak i po něm.

Tato bakalářská práce tudíž bude řešit ve své teoretické části výkon trestu odnětí svobody jako takový, představí vězeňství a jeho systém a objasní psychické a sociální konsekvence výkonu trestu odnětí svobody a objasní témata jako je penitenciární psychohygienu a postpenitenciární péče.

V empirické části bude analyzována problematika psychických a sociálních konsekvencí výkonu trestu odnětí svobody a to prostřednictvím dvou řízených rozhovorů, kdy jeden z dotazovaných bude na pozici sociálního pracovníka a druhý dotazovaný bude odsouzený propuštěný z výkonu trestu odnětí svobody.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je objasnit sociální a psychické dopady pojící se na výkon trestu odnětí svobody. Nejprve práce objasňuje trest jako samostatný pojem, jeho smysl a účel a poté se přesouvá k trestu odnětí svobody. Práce též vysvětlí fungování vězeňství v České republice a skrz výše uvedené se dostává k hlavnímu tématu, jež jsou psychosociální konsekvence výkonu trestu odnětí svobody.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou část a empirickou část. Teoretická část využívá náležitě odborné literatury a jiných odborných zdrojů. Na základě nastudování této odborné literatury nastává následné objasnění a aplikování problematiky do této práce.

Empirická část využívá kvalitativního výzkumu pomocí dvou řízených polostrukturovaných rozhovorů zaměřených právě na sociální a psychické dopady výkonu trestu odnětí svobody. První rozhovor je mířen na úroveň státní, konkrétně je dotazován sociální kurátor města Plzně Mgr. Róbert Gréga a druhý rozhovor směřuje na protipól, tudíž osobu, která prošla výkonem trestu odnětí svobody.

Empirická část vyhodnocuje problematiku psychických a sociálních konsekvencí výkonu trestu odnětí svobody a též objasňuje, zda odpovědi sociálního kurátora a odsouzeného na sebe navazují a potvrzují stejná fakta. Autorka k tomuto dochází pomocí otevřeného kódování, kdy byl rozhovor rozdělen na jednotky, jimž byly přiřazeny kódy. Pomocí kódů je obsah rozhovoru analyzován.

2 Trest jako pojem

„Trest je pojmově vymezen jako opatření státního donucení, ukládané jménem státu k tomu povolanými soudy v trestním řízení, jímž se působí určitá újma a spáchaný trestný čin jeho pachateli a které vyslovuje společenské odsouzení trestného činu a jeho pachatele“.¹

Podle filozofa jménem Herbert Lionel Adolphus Hart je trest dán následujícími složkami: trestá se za skutek, jež spáchal skutečný nebo předpokládaný pachatel, obsahuje bolest nebo odlišný důsledek obecně vnímán jako nepříznivý, trestá se za porušení právních pravidel, trest uloží a vykovává autorita, která je určena systémem práva, s nímž je spáchaný přestupek v rozporu, trest je realizován odlišnou osobou, než je viník.²

2.1 Historický pohled na trest

Společnost byla dotlačena delikventním jednáním některých jejích jedinců k zformování si systému obranných postupů, jež se při vývoji státu a jeho práva stal uzákoněným. Stalo se tak zejména působením společnosti a skupinových tlaků. Vývoj trestu pramení z práva pomsty a uskutečňoval se jako jednání odplaty. Původcem byl boj o přežití a skupinové složení života dané společností. A z toho důvodu bylo vytvořeno jádro hodnotových soustav (zejména zákazy) až spolu s rozvojem společenského vědomí (primárně náboženství). Ten, kdo byl nositelem moci, vyslovoval rozhodnutí o trestu a vině.

Zpočátku při tvoření právní kultury měla vysokou důležitost oběť či osoby jí blízké. Tato důležitost utkvěla v právu pomsty vycházející z principů jako například oko za oko, zub za zub. Zde se pachatel rozpoznával, sledoval a ke konci byl i trestán. Jak se ale rozvíjela centralizace státní moci, tak se časem tato úloha přenesla na organizace vytvářené státem (vládnoucí kasty). Jak se utvářel stát, utvářelo se i trestní právo. Postavení obětí bylo tímto ale zeslabováno a pachatel činil újmu společnosti, tedy porušoval zákony a překračoval pravidla. Společnost určila trestnost a netrestnost jednání, určila rozsah societární nebezpečnosti činů, které byly trestné a z toho vycházející sankci

---

¹ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0, str. 24 (Původní zdroj: NOVOTNÝ, O. a kol. *Trestní právo hmotné. I. obecná část*. Praha: Codex, 1997, s. 197).

² LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis, 2007. ISBN 978-80-86920-24-5. s. 6

nebo trest. Prvotní význam trestu má nápadné emotivní elementy. Především u poškozených a příbuzných oběti trestný čin vyvolává emoce negativní.³

V období středověku veškerá věda odrážela vliv náboženskému učení a ideologii. Postoj ke zločinci závisel na náboženských tezích či na nedodržení božích příkázáních. Koncepti a úkolem trestů bylo odstrašení. Lidé ovšem trestnou činnost páchali, i když byly tresty ve středověku mnohdy neúměrné trestnému jednání až brutální. Dá se říci, že samým záměrem trestu byla pomsta a zastrašení ostatních. Například byla využívána různá mučidla k přiznávání. Při ukládání trestu mělo velkou váhu i postavení pachatele ve společnosti. Užívaly se zejména tři kategorie trestů. Trest smrti mohl být mírný nebo drastický, dále mrzačící tresty a tresty difamující neboli zneuctující.

Sociální či psychologické příčiny a důvody trestných činů nebyly brány v potaz. Zločincem bývali nazýváni i lidé duševně nemocní, a to i kvůli právě jejich abnormalitě. Tato mentalita fungovala několik století až do doby osvícenství.

Z éry Římské říše plynou počáteční zmínky existence osob, které byly zadrženy například před soudním řízením či vězněny a odsouzeny k smrti. Prvotní vězeňská pravidla udávala postupy jednání s trestanci a záležitosti spojené s financemi ohledně vězení. Ve starém Římě fungovalo jako trest například dočasné a doživotní vyhnanství či institut psance, který se vyznačoval zamezením styku s jinými osobami v societě. Mezi jiné patřily k trestům i galeje neboli nucené práce. Vězni, kteří vykonávali tyto nucené práce byli v krutých podmínkách a často tento trest nepřežili.

Existovalo několik druhů vězení, například se užívaly domy či hradní části. Dalším typem byla klášterní a církevní vězení, domácí a vojenská vězení.⁴

Chápání záměru trestu se v historickém rozvoji society nově stylizuje a přetváří vlivem sociálních hodnot, filozofických směrů, míry právního vědomí a úvah člověka vycházejících a uzrávajících zpoza jistých ekonomických či politických situací. Teoretická pojetí účelu trestu jsou podnícena tímto historickou evolucí. Ve speciální literatuře, týkající se trestního práva je psáno rozčlenění nejvýznamnějších teorií o cíli

---

³ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. I. díl, Úvod do teorie trestu a trestání*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6. s. 24

⁴ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. I. díl, Úvod do teorie trestu a trestání*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6. s. 25-26

trestání se zřetelem na historické rozvoje a jejich podstatu. Toto dělení je dáno následovně, teorie relativní, absolutní a slučovací neboli smíšené.⁵

2.1.1 Teorie relativní

Pernitur, ne peccetur neboli trestá se, aby nebylo pácháno zlo (Seneka). Tyto teorie trestu sdružují s trestem jisté prospěšné cíle pro societu. Relativní teorie připouští trestu jistý záměr, v němž nalézají důvod trestu i z hlediska práva. Hlavním využitím trestu by zde mělo být ochránění society před hrozbami budoucí trestné činnosti.

V těchto teoriích je viditelný počátek činností zejména preventivního charakteru pojících se s ukládáním trestů. Tresty se udělují z důvodu ochrany před potenciálním zlem a z důvodu ochrany společnosti před dopady konaného zla.

K teoriím relativním se řadí teorie pozitivistických směrů a zejména též teorie psychologického donucení. Představitelem této teorie je Paul Johann Anselm Ritter von Feuerbach, kriminalista původem z Německa, který zřetelně rozeznával prevenci speciální a prevenci generální, jenž upřednostňoval.⁶

2.1.2 Teorie absolutní

Teorie absolutní neboli také taliační teorie. Název taliační pramení z latinského *ius talionis*, což znamená *právo msty*. Tyto teorie s uložením trestu spojují samotné potrestání, nikoli nějaké jiné záměry. Trest znamená řádnou pomstu za trestný čin. *Punitur, quia peccatum est* neboli *trestá se, protože bylo spácháno zlo*. Trest představuje určité splacení za trestný čin provedený v minulosti. Jedná se zde o uspokojení nároků absolutní spravedlnosti, tudíž trest má účel jakožto sám o sobě a není zaměřen primárně na personu pachatele. Trest má být úměrný charakteru provinění čili ztráta, bolest a utrpení, které bylo zapříčiněno trestným činem by mělo být obsaženo v trestu ve stejné míře.⁷

---

⁵ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0. s. 24

⁶ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0. s. 25-26

⁷ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0. s. 25-26

Podle filozofa Immanuela Kanta: „*trest je požadavek spravedlivého rozumu a kategorický imperativ, který se nesmí řídit nějakým účelem mimo něj ležícím a je ideálem spravedlnosti.*“⁸

2.1.3 Teorie slučovací (smíšená)

Tyto teorie se snaží o sloučení idey účelového a odplatného poslání trestu. Díky trestu zde má dojít k předcházení trestných činů pomocí generální prevence, která je cílená na eventuální pachatele a současně mít vliv skrze prevenci speciální, a to na pachatele trestného činu, o němž se rozhoduje.

Na základě slučovací teorie stojí zákon číslo trestní zákoník, stanovující účel trestu, a to konkrétně v § 23. Účelem trestu je zejména ochránit společnost před jednáním pachatelů trestných činů, zamezit pachateli v páchání kontinuální trestné činnosti, vést pachatele ke spořádanému životu a vychovávat i ostatní příslušníky society.

Spolu s účelem trestu je zapotřebí zmínit i funkci trestu. V raných formách trestního práva prokazoval trest zejména *funkci vyrovnávací* neboli *odplatnou*. Role trestu měla být satisfakce pozůstalých či poškozeného z emocionálního hlediska, a to zapříčiněním poškození viníkovi. Tato funkce odplaty či vyrovnání, avšak bez externí pomoci nedokázala zajistit adekvátní ochranu society, tudíž jí obohatila postupně *regulativní funkce*. Ta měla za cíl ukládáním sankcí pachatelům a pomocí daných podmínek trestní odpovědnosti chránit societou před nebezpečím deviantního jednání. Toho je možno dosáhnout jistými postupy, jako je odstrašení, izolace či vyloučení a korektivní socializace. Odstrašení se týká potrestání pachatele se záměrem odrazení budoucích potenciálních pachatelů. Izolací je myšlen trest odnětí svobody, platí pro pachatele, u kterých nebylo možné aplikovat korektivní socializaci, jejíž účel je právě dosažení požadované změny chování. Z regulativní funkce vyplývá *ochranná funkce*, která zaštiťuje funkce již zmíněné. Základem této funkce je, že aplikace trestního práva je nejzazší prostředek při ochraně společnosti před trestnými činy.⁹

---

⁸ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0. s. 25-26

⁹ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0. s. 26-29

Zabezpečení ochrany společnosti pomocí výchovných vlivů na určitého i potenciálního pachatele vyjadřuje *funkce preventivní* a chránění společnosti individuálním potlačujícím vlivem na pachatele je vyjadřuje *funkce represivní*.¹⁰

2.2 Smysl a účel trestu

Trest se během historie vyskytoval jako součást každé společnosti, je tu s námi tedy tak dlouho, jako lidé sami. Obecně platí, že náplní trestu je provádění určitých úkolů v společnosti čili má trest svůj smysl a účel. Tresty se vyskytují ve všech možných situacích života lidstva. Může se jednat o jakékoli trestání a sankce.¹¹

Úkolem trestního práva je v první řadě prevence trestné činnosti a ochrana společnosti před trestnou činností. Prevence trestné činnosti je souhrn nejrozmanitějších činností, obzvláště nesankční povahy, které tvoří soukromé, státní i veřejné instituce a též jednotliví občané. Rozeznáváme prevenci *generální* a prevenci *speciální* čili individuální. Prevence individuální cílí na odsouzeného pachatele za trestný čin, který spáchal a prevence generální má za cíl všechny zbývající příslušníky společnosti.¹²

Podstatným hlediskem trestu je pochopitelně újma ukládaná za nedodržení právní normy. Zásadním důvodem nutnosti opodstatnění trestu je fakt, že v sobě obsahuje způsobení újmy někomu jinému úmyslně (utrpení či bolest), a to je všeobecně morálně neakceptovatelné. Výjimkou přivození újmy jinému člověku je existence dostatečně závažného důvodu. Obecně je účelem trestního práva ochrana společenského řádu, ochrana společnosti a regulace společensky škodlivého jednání, tak aby bylo v nejnižší rovině.

Trestní právo přichází v právních státech, kde je demokratické zřízení, až v krajních situacích, kdy nebezpečí, které se blíží nelze řešit jinak než prostřednictvím právě trestního práva a v situacích, kdy nastává selhání ostatních prvků právního i společenského zřízení. S tím souvisí zásada subsidiarity trestní represe a to proto, že trestní právo nakládá s nástroji státního donucení, které značně postihují základní svobody a práva občanů.

---

¹⁰ ČERNÍKOVÁ, V. Bratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0. s. 26-29

¹¹ LATA, J. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis, 2007. ISBN 978-80-86920-24-5. s. 6

¹² NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4. s. 14

Zajímavé o trestním právu je, že se v něm objevuje mnoho podstatných filozofických termínů, jako je například opomenutí, omyl, jednání, úmysl, zavinění, nedbalost, vědomost, kauzalita, škoda, vina, odpovědnost, spravedlnost a trest. V rámci filozofie jsou tyto pojmy objektem teoretických spekulací, ale v trestním právu se jedná již o otázku nesvobody, svobody, života a smrti. Velká část zmíněných pojmenování souvisí s otázkou ukládání trestu čili jeho účelu a smyslu, původu a ospravedlnění. Pojí se to tedy se spoustou vědních oborů jako je teologie, etika, právní teorie, filozofie, kriminologie, trestněprávní věda, psychologie, sociologie a také penologie.¹³

Literatura uvádí dvě podstatné trestní teorie nebo jinak řečeno koncepce ospravedlnění trestu. Těmi jsou teorie *utilitární* a *retribuční*. Dle utilitárních teorií (looking forward theory) se klade důraz na následky trestu v budoucnosti. Trest je uložen se zřetelem na cíl trestní politiky, samotný zločin je na druhém místě ve vztahu k trestu, který je ukládán. Jedná se zde o zabránění trestního jednání budoucím zločincům. Cílem trestu může tedy být izolace, převýchova nebo odstrašení pachatele. Zároveň má výchovné působení též na společnost. Rozmanitý důraz na individuální hlediska zásadně usměřňuje danou výši a druh trestu. Naopak retribuční teorie (back looking theory) se zaměřují zejména na fakt, že trest je ospravedlňován samotným páčáním zločinu, a žádný účel trestu, který slouží pouze vlastnímu prospěchu, nemůže zcela udat důvod jeho udělení. Trest se nutně ukládá tomu čili pouze tomu, kdo se dopustil zločinu, jemuž musí být potrestání úměrné. Výše trestu proto není závislá na žádných odlišných hlediscích než na samotném zločinu, který byl spáchán.¹⁴

Nynější Trestní zákoník (zákon číslo 40/2009 Sb., trestní zákoník – dále jen „trestní zákoník“) účel a smysl trestu neupravuje. Z obecného pohledu je možno účel trestu vystihnout jako chránění společnosti před pachateli, kteří se dopustili trestných činů a zabránění jim v nadcházející trestné činnosti metodou vedení pachatele k řádnému životu.¹⁵

Podle nálezu Ústavního soudu je smyslem trestu toto: „*Smyslem a účelem trestu v nejobecnějším smyslu je ochrana společnosti před kriminalitou. Žádné jiné cíle trestem*

---

¹³ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis, 2007. ISBN 978-80-86920-24-5. s. 7

¹⁴ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis, 2007. ISBN 978-80-86920-24-5. s. 7

¹⁵ FOUCAULT, M. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha: Dauphin, 2000. Studie (Dauphin). ISBN 80-860-1996-9. s. 144.

*sledovat nelze, což znamená, že trest nesmí být prostředkem řešení jiných společenských problémů.*¹⁶

Smyslem a účelem trestu, shrne-li se výše uvedené, je zamezit odsouzení v dalším páchání trestných činů, chránění society před pachateli trestných činů, mít výchovný účinek na pachatele k vedení řádného života, a i na další jedince společnosti.¹⁷

2.3 Penologie jako vědní obor

Penologie je vědní disciplína zabývající se trestem, trestáním a o výsledcích působení trestu a trestání. Zkoumá vyvíjení pojetí a chápání penologie a vyvíjení idejí penologie. Zkoumá zejména výkon trestu odnětí svobody, ale zjišťuje i účinnost a výkonnost veškerých typů trestu. Dále penologie studuje sociálněpsychologické jevy, procesy, zákonitosti a vztahy nastávající konsekvencemi uplatňování trestu.

Penologie řeší i funkci a uspořádání institucí pojících se k zákonným trestům a sankcím. Poté tato nauka zkoumá, koncipuje a ověřuje postoje jednání s odsouzenými z výchovného hlediska, a to z důvodu dopracování se k co nejvíc efektivnímu cíli a záměru trestu. Zkoumaným elementem v penologii je též psychosociální a fyzická realita pachatele, čímž se rozumí například pachatelův věk, sociální zázemí, zdravotní stav, úrazy, nemoci, dosažené vzdělání a tak dále. Do penologie spadá i vyhledávání a prověřování odlišných sankcí, u kterých je možnost mít efektivní vliv na jednání pachatelů trestných činů. Jsou tímto myšleny tresty alternativní a ochranná opatření.¹⁸

2.3.1 Spojitost kriminologie a penologie

Vztah kriminologie a penologie je vztahem obecné vědy a aplikované vědy. Pakliže dojde k výměně poznatků a ke spolupráci mezi těmito vědními disciplínami, vznikne zde eventualita oboustranného obohacení čili vzájemného přínosu.

V penologii se objevují a užívají znalosti a vědomosti z fenomenologie a etiologie trestné činnosti v souvislosti se studiem geneze kriminální historie odsouzené osoby. Penologie se zabývá identifikací individualizované a jedinečné kombinace faktorů trestné

---

¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 4. 1998, sp. zn. IV 463/97. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15.3.2024].

¹⁷ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4. s. 239-240

¹⁸ ČERNÍKOVÁ, V. Bratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0. s. 10-11

činnosti a na základě této analýzy navrhuje potenciální strategie pro jejich korektivní řešení. Vědomosti a znalosti z etiologie trestné činnosti jsou obohacovány o osobnostně – individuální hledisko a jsou tím více rozšířeny a prohloubeny pro vyhotovení kriminologických preventivních opatření.

Rozvedeny jsou v penologii i poznatky o vývoji, stavu a dynamice trestné činnosti, a to v okruhu prognózování a v okruhu plánování. Podstatou poznatků v okruhu plánování je stanovování přiměřeného množství vězeňských zařízení k výkonu určitého trestu, k tomu čestnost zaměstnanců se správnou specializací v profesi. Důležité je i určení náležité profilace věznic. U oblasti prognózování je možno na bázi poznatků jako je dynamika, stav a vývoj trestné činnosti vyvozovat přítomnost jistých sociologických a trestněprávních profilů odsouzených, jenž závisí na profesionální obtížnosti jednání s trestanými osobami, náplni penitenciárních aktivit, četnosti vězeňských zařízení vybraného druhu a presenci jistých expertů čili profesionálů a tak dále.¹⁹

2.3.2 Charakteristiky trestu z pohledu penologie

Pohled na trest je z aspektů penologie odlišný než pohled z aspektů trestního práva. Z toho vyplývá, že trest disponuje kvantitativní a kvalitativní stránkou. Kvantitativní stránka spočívá v délce trestu jako speciální podoba kvantifikace míry nebezpečnosti pachatele, a tím nezbytné trvání ochrany společnosti před pachatelem. Kvalitativní stránka tkví v dodržování a zachovávání preventivní i ochranné funkce trestu, zákonnosti trestu, který byl uložen a přiměřenosti ukládaného trestu k provedenému skutku. Vyplývá z toho také, že trest je stanoven v právních předpisech, a to především v trestním zákoníku. Trest je primárním znakem a rysem trestní politiky v rozvinutých společnostech. Složitě vymežitelným souborem jevů, které se časem ukážou jsou *vlastnosti pachatelovy osobnosti*. Úroveň morálního zavržení kriminálního jednání pachatele formuje *morální profil pachatele*.²⁰

2.4 Základní zásady výkonu trestů a ochranných opatření

Za účelem výkonu ochranných opatření a trestů se dá prostřednictvím náplně ustanovení trestního řádu vymezit určité *všeobecné principy*. Prvním je, že rozhodnutí,

---

¹⁹ ČERNÍKOVÁ, V. Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0. s. 10-12

²⁰ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. I. díl, Úvod do teorie trestu a trestání*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6. s. 39

má být rozhodnutí soudu, kterým se uloží ochranné opatření či trest. Je jím rozsudek, usnesení jen mimořádně, když se uloží trest a když se uloží ochranné opatření, je rozhodnutím usnesení nebo rozsudek. Další z všeobecných principů udává, že rozhodnutí má být vykonatelné. Vykonatelnost vymezuje podmínky, jež mají být dostány, za účelem umožnit výkon rozhodnutí. Tudíž vykonatelnost formuje pojící dílek v mezidobě vydání rozhodnutí a výkonem rozhodnutí.²¹

Dále platí, že ihned jak rozhodnutí, kterým se trest či ochranné opatření uloží, se stalo vykonatelným, je zde povinnost ho neprodleně vykonat. Dále pakliže byl výkon ochranného opatření či trestu už zahájen, má být výkon uskutečněn bez pozastavení. Je další povinností, že výkon trestu má exaktně odpovídat rozhodnutí co se týče typu ukládaného trestu, jeho výměry i způsobu výkonu trestu. Výkon ochranných opatření a trestů je prováděn z moci úřední, obdobně jako veškeré trestní řízení. Výkon ochranných opatření a trestů je pověřen soudu, a to trestním řádem, tudíž orgánu, jež je uložil. Tímto je zabezpečena rychlost a sjednocenost výkonu. Dále, jedná-li se o trestní řízení, které se koná proti zletilým pachatelům, spolupracují zde při výkonu trestů zájmová sdružení občanů s orgány činnými v trestním řízení.²²

Právní regulace výkonu trestů je orientována tak, aby co nejvíce podpořila jejich výchovný efekt. Zajištění právně konformního a správného výkonu trestních opatření a trestů je prováděno kontrolou provádění výkonu.²³

---

²¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Leges, 2023, 956 s. S. 851

²² JELÍNEK, Jiří a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Leges, 2023, 956 s. S. 851-860

²³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Leges, 2023, 956 s. S. 862-863

3 Trest odnětí svobody

Trestní zákoník spíše vychází z takzvaného *dualistického systému* trestních sankcí. Tento systém představuje rozdělení trestních sankcí na *tresty* a *ochranná opatření*.

Nullum poena sine lege = Pachatelům trestných činů mohou být uloženy jen ty typy trestů, jež jsou stanoveny trestním zákoníkem. Toto je jedna ze stěžejních zásad trestního práva hmotného, uvedená v článku 39 zákona číslo 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.²⁴

Souhrn typů trestů složený dle určitého měřítka a znaků se nazývá *systém trestů*. Dle výše uvedeného dualistického systému jsou rozlišovány tedy druhy trestů a druhy ochranných opatření. Druhy trestů najdeme v § 52 odstavce 1 zákona číslo 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále jen trestní zákoník) a jsou jimi například domácí vězení, propadnutí majetku, zákaz činnosti, vyhoštění a další, které jsou taxativně vymezeny v tomto ustanovení. V této práci je ale významný a nejzávažnější druh trestu, jímž je odnětí svobody. V § 98 odstavce 1 trestního zákoníku jsou uvedeny druhy ochranných opatření jako je ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci a ochranná výchova. Ochranná opatření jsou dále také zaměřena buď na mladistvé, a to dle zákona číslo 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže nebo na právnické osoby dle zákona číslo 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.²⁵

De lege lata čili systém trestů je formován pomocí dvou subsystémů, jimiž jsou tresty *výjimečné* a tresty *pravidelné*. Trest odnětí svobody patří do obou subsystémů současně. Trestní zákoník uvádí, že trestem odnětí svobody, není-li jiným zákonem dáno odchylně, rozumí *podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a nepodmíněný trest odnětí svobody*. Existuje i zvláštní typ trestu odnětí svobody jímž je trest *výjimečný*. Trest odnětí svobody působí též jako náhradní trest. Občas se rozděluje trest odnětí svobody na trest *primární* a *sekundární*. Primární, tudíž nepodmíněný trest odnětí svobody vyslovený rozsudkem a sekundární,

---

²⁴ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4. s. 240-241

²⁵ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4. s. 240-242

tudíž trest ukládaný v situaci, kdy nebyl vykonán jiný typ trestu, tedy trest, který zabezpečuje vydobytí soudem vysloveného výroku o trestu odlišným postupem.²⁶

Ve souvislosti s trestem odnětí svobody jsou všechny ostatní tresty, jež nemají spojitost s odnětím svobody, pokládány za alternativní tresty. Do určité úrovně do alternativních trestů spadá i podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody. Alternativní tresty se zakládají na volbě mezi variantami a zajišťují dosažení účelu trestu obdobně, jako kdyby byl proveden nepodmíněný trest odnětí svobody na odsouzeném. Dopad trestu odnětí svobody má totiž vliv i na ostatní osoby. Přetrhává vazby v rodině a dalších vztazích odsouzeného, zpřetrhají se kontakty s prostředím, které bylo místem pro život odsouzeného a nastane zánik jeho pracovního poměru. Výkon trestu odnětí svobody též nárokuje vysoké náklady. Uložení trestu odnětí svobody je možné dle všech ustanovení ve zvláštní části trestního zákoníku, tudíž je tento trest trestem *univerzálním*. Trest odnětí svobody proniká znatelně citelně do pachatelových svobod a práv a to tím, že ho uvězněním zbaví osobní svobody a také jistých práv vyplývajících z občanského zákoníku. Z toho důvodu trestní zákoník mimo vymezení rozlišení výkonu trestu odnětí svobody ve věznicích udává také eventualitu podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody.²⁷

Trest odnětí svobody znamená trest, který významně zasahuje pachatele nejen omezením jeho osobní svobody, ale rovněž se dotýká i práv osob v jeho blízkém okolí, což může mít za následek například narušení rodinných vztahů.

Ve zvláštní části trestního zákoníku je dána trestní sazba u všech trestných činů. Pro výši trestní sazby je udávající typová závažnost trestného činu. Nejedná-li se o výjimečný trest či o mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody, maximum výše trestu odnětí svobody je dvacet let.²⁸

Podmínkou pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody je spáchání opět zvlášť závažného zločinu, přestože byl pachatel pro zvlášť závažný zločin již potrestán. Horní hranice trestní sazby může tedy přerůst dvacet let.²⁹

---

²⁶ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 200 s. ISBN 978-80-7552-163-7. s. 41

²⁷ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4. s. 257-258

²⁸ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4. s. 259-260

²⁹ Zákon číslo 40/2009 Sb., trestní zákoník

U trestných činů, kde horní hranice trestu odnětí svobody nepřekračuje pět let, je nepodmíněné vyměření trestu odnětí svobody omezeno. Nepodmíněný trest odnětí svobody je uskutečňován rozdílně dle zvláštního zákona ve zvláštních sekcích vazebních věznic a ve věznicích. Soud umístí pachatele k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody do určitého druhu věznice dle kritérií, které jsou stanovena v trestním zákoníku § 56 odstavce 2. V průběhu výkonu trestu odnětí svobody soud smí vykonat rozhodnutí o přesunutí odsouzeného do věznice odlišného druhu.

Trestní zákoník uvádí v § 54, že výjimečný trest odnětí svobody se uloží nad dvacet let do třiceti let či na doživotí. *Výjimečný trest* je možné ukládat jedině za zvlášť závažný zločin, u kterého je to dovoleno trestním zákoníkem. Odsouzení k trestu odnětí svobody může být podle trestního zákoníku podmíněné i nepodmíněné.³⁰

3.1 Nepodmíněný trest odnětí svobody

Nepodmíněný trest odnětí svobody může být popsán jako *univerzální trest*, v jistých situacích *nezastupitelný* a je to trest *nejvíce přísný*. Nepodmíněný trest odnětí svobody je zahrnut ve všech skutkových podstatách zvláštní části trestního zákona, proto je *univerzálním trestem*. Tudíž je možné uložit tento typ trestu komukoli (dospělému pachateli) a za jakýkoli trestný čin. Obecným předpokladem, jestli je tak dáno ve zvláštní části trestního zákona, je, že je možné ho uložit samostatně. Tento druh trestu znamená nejvíce závažnou intervenci do nejrozsáhlejší oblasti základních svobod a práv jednotlivce, proto je *nejpřísnějším trestem*. Oprošťuje jedince od osobní svobody a udává povinnost podřídit se jistému řádu výkonu trestu.³¹

Nepodmíněný trest je trestem nezastupitelným, a to i navzdory pozitivním změnám v trestní politice v případech alternativního trestání. Neboť v societě se objevuje jistá skupina pachatelů, u které není možné odlišné řešení než izolování pomocí odnětí svobody. Jinými slovy, nepodmíněný trest odnětí svobody pro ně bude minimální formou trestního postihu, jež je nezbytný k dosažení ochranné funkce trestního práva dle zásady ekonomie trestní represe (= princip zdůrazňující efektivnost užívání trestních sankcí se

---

³⁰ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4. s. 259-260

³¹ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 200 s. ISBN 978-80-7552-163-7. s. 41-43

zřetelem na získání maximálního výsledku při minimalizaci škod a nákladů souvisejících s trestním postihem).³²

3.2 Podmíněné odsouzení

Podmíněné odsouzení neboli trest odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu má důležitou a dominantní pozici v systému sankcí českého trestního práva. Znamená obvyklou eventualitu k uvěznění, která je k našemu právnímu řádu přivedena a to skrz zákon číslo 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a o podmíněném propuštění. Základem tohoto trestu je, že je pachatel shledán vinným pravomocně, tedy za trestný čin, jež spáchal je mu ukládán trest odnětí svobody v jisté délce. Splní-li odsouzený dané okolnosti, výkon trestu se může odložit až prominout. Podmíněné odsouzení je možno pokládat za zásadní projev funkce preventivní v trestním právu. Je to dáno tím, že by tento trest měl zastupovat pozitivního činitele motivace pro odsouzené a jejich chování a nápravu. Poté tedy nemusí nastat represe jakožto výkon trestu odnětí svobody.³³

3.3 Podmíněné odsouzení s dohledem

U podmíněného odsouzení s dohledem jsou dány souhlasné podmínky jako u podmíněného odsouzení bez dohledu. Zde je ale navíc potřeba intenzivní kontroly a sledování pachatele a jeho chování, případně poskytnutí jisté péče či pomoci. Dohled se zde vyznačuje soustavným a opakovaným osobním kontaktem mezi probačním úředníkem a pachatelem, spolupráce při zhotovování a uskutečňování probačního plánu daného dohledu ve zkušebním období a též kontrola, jestli se pachatel řídí podmínkami, které mu byly stanoveny soudem.³⁴

3.4 Výjimečný trest

Výjimečným trestem byl do 1. 7. 1990 i trest smrti. Ten byl zrušen a nahrazen novou úpravou výjimečného trestu, a to novelou číslo 175/1990 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon.³⁵

---

³² KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 200 s. ISBN 978-80-7552-163-7. s. 43-44

³³ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 200 s. ISBN 978-80-7552-163-7. s. 50

³⁴ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 200 s. ISBN 978-80-7552-163-7. s. 59

³⁵ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 200 s. ISBN 978-80-7552-163-7. s. 61

Výjimečný trest je tedy *trestem odnětí svobody na doživotí* a *trestem odnětí svobody na více než 20 let až do 30 let*. Tento trest je možné ukládat jen za zákonem stanovených podmínek, jež jsou taxativně dány v § 54 trestního zákoníku. Jednou z dispozic pro uložení tohoto trestu je spáchání zvláště závažného zločinu. Jedná-li se o trest odnětí svobody na 20 až 30 let, dispozicí je obzvláště ztížená možnost nápravy pachatele či zvláště vysoká závažnost zločinu. Ostatní dispozice jsou dány § 54 odstavce 2 trestního zákoníku. Tvrdším projevem výjimečného trestu a zároveň nejvíc přísným typem trestu, jež je znám z trestního zákoníku, je doživotní trest odnětí svobody. Obecná dispozice daná § 54 odstavcem 1 trestního zákoníku je ohraničena doslovným jejich taxativním výčtem zahrnutým v § 54 odstavce 3 trestního zákoníku. Zároveň je nutné, aby byly splněny dispozice jako, že *„závažnost takového zvláště závažného zločinu je mimořádná vzhledem k zvláště zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo zvláště zavrženíhodné pohnutce nebo k zvláště těžkému a těžko napravitelnému následku a uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti nebo není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad 20 až do 30 let.“*³⁶

3.5 Náhradní trest odnětí svobody

Jakožto náhradní trest bývá také uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Základem náhradního trestu je to, že znamená pojistku skutečnosti výkonu odlišného trestu, jež byl uložen primárně. Náhradní trest nastává až v situaci, pakliže ten primární trest nebyl vykonán nebo je jeho výkon zhacen. Tudiž se tomuto trestu rozumí jakožto prostředku sekundárním v udělování sankcí, a to za neuskutečnění primárního trestu. Dle § 69 trestního zákoníku se náhradní trest plní jen v případě peněžitého trestu.³⁷

3.6 Trestní opatření odnětí svobody u mladistvých

Souhrn trestních opatření je dán v zákoně číslo 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže a to přímo v § 24 odstavce 1. Ten uvádí, že se rozlišují tři typy trestních opatření odnětí svobody. Jsou jimi *odnětí svobody nepodmíněné*, *odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu* a *odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem*. Rozdílem od právní úpravy pro dospělé jedince je to, že už v samotném

³⁶ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 200 s. ISBN 978-80-7552-163-7. s. 63

³⁷ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 200 s. ISBN 978-80-7552-163-7. s. 65

utřídění trestních opatření je promítnut nárok odnětí svobody jako *ultima ratio*³⁸, protože jsou umístěna nikoliv na první místo, stejně jako v § 52 odstavce 1 trestního zákoníku. ale až za zbývající typy trestních opatření s odnětím svobody nesdružených.³⁹

3.7 Statistické údaje o obviněných a odsouzených

Tabulka 1: statistika 1993–2002

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
16	18	19	20	21	22	23	21	19	16
567	753	508	860	560	067	060	538	320	213

Tabulka 2: statistika 2003–2012

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
17	18	18	18	18	20	21	21	23	22
277	343	937	578	901	502	734	892	154	612

Tabulka 3: statistika 2013–2022

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
16	18	20	22	22	21	21	19	18	19
609	618	866	481	159	577	048	286	748	052

Výše jsou uvedeny statistické údaje (v tisících) o celkovém počtu obviněných a odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody mezi lety 1993–2014.⁴⁰ Dále na totéž navazuje statistika z let 2015 – 2022.⁴¹

³⁸ = použití trestního práva je možné pouze tam, kde jiné prostředky ochrany práv fyzických či právnických osob selhaly, případně se ukázaly jako nedostatečné či nevhodné

³⁹ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 200 s. ISBN 978-80-7552-163-7. s. 66

⁴⁰ MAREŠOVÁ, A. a BIEDERMANOVÁ, E. a ROZUM, J. a TAMCHYNA, M. a ZHRÍVALOVÁ P. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 2016. ISBN 978-80-7338-157-8. S. 34

⁴¹ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistické ročenky Vězeňské služby*. Vscr.cz [online]. © 2024 [cit. 2024-03-13]. Dostupné z <https://www.vscr.cz/sekce/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby>.

3.8 Základní právní úprava výkonu trestu odnětí svobody

Zákon číslo 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů hlídá, aby vykonávání uložených trestních opatření odnětí svobody a trestů odnětí svobody bylo v souladu s jejich cílem, jak je definován trestním právem, a upravuje práva a povinnosti odsouzených během vykonávání trestu, spolu s odpovídajícími právy a povinnostmi příslušníků Vězeňské služby nebo jiných subjektů, které jsou zapojeny do vykonávání trestu. Zákon též určuje obsah samotného vykonávání trestu. Výkon trestu se realizuje ve věznicích nebo ve speciálních odděleních vazebních věznic.⁴²

Výchozí právní ustanovení výkonu trestu odnětí svobody je zahrnuto v zákoně číslo 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) a v zákoně číslo 40/2009 Sb., trestní zákoník. Dále je upraven detailněji v zákoně číslo 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů a ve Vyhlášce ministerstva spravedlnosti číslo 345/1999 Sb. Zmíněné právní předpisy se také aplikují na výkon trestního opatření odnětí svobody ukládaného mladistvým zákonem o soudnictví ve věcech mládeže.⁴³

Dalším důležitým dokumentem je Listina základních práv a svobod, ze které vychází základní zásady zacházení s vězněnými jedinci. Zmíněné principy jsou také zahrnuty v zásadách trestního řádu a trestního zákona. Jsou dány tyto principy:

- I. všechny osoby omezené na svobodě musí být respektovány v ohledu na jejich lidskou důstojnost a lidská práva;
- II. důstojný a lidský výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody je možný pouze v zařízeních, která zaručují bezpečnost a ochranu celé společnosti, stejně jako pro personál ve věznicích a vězně;
- III. omezení osob, které vykonávají výkon vazby nebo trest odnětí svobody by měla být aplikována pouze v takovém rozsahu, který je nezbytně nutný k dosažení cíle účelu výkonu vazby a trestu odnětí svobody;
- IV. cílem je, aby život ve věznici co nejvíce odrážel pozitivní aspekty sociální reality a života ve společnosti, do které jedinec aktivně přispívá;

⁴² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 936 s. S. 3742

⁴³ ČERNÍKOVÁ, V. Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0. s. 93

- V. individuální rizika spojená s jednotlivými vězni by měla být pečlivě a s důrazem posuzována a mělo by být s nimi jednáno výhradně na základě tohoto individuálního hodnocení;
- VI. plánování výkonu trestu odnětí svobody by mělo být uskutečňováno individualizovaně a s důrazem na vytváření optimálních podmínek pro reintegraci jedince zpět do společnosti.⁴⁴

Základní zásady, jak zacházet s vězněnými zrcadlí etická hlediska práce Vězeňské služby. Tato etická hlediska dodávají humánní a hodnotový význam integrativní a regulativní funkci trestu a musí být nezbytně v této práci zahrnuta. Výkon trestu odnětí svobody probíhá buď ve zvláštních odděleních vazebních věznic anebo ve věznicích. Vězeňská služba vykonává správu věznic a zřizování a rušení věznic připadá na ministra spravedlnosti.⁴⁵

---

⁴⁴ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0. s. 93

⁴⁵ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0. s. 93

4 Vězeňství v České republice

Vězeňské poměry jsou velmi specifické a jsou charakterizovány osobitými vlastnostmi. Identifikace účastníků vězeňského prostředí je jednou z těchto vlastností. Ta se člení na dvě primární skupiny, kde první skupinou jsou osoby vězněné a osoby, jež nad nimi mají dohled, a které vykonávají autoritu a moc. Obě skupiny účastníků, i když podléhají stejnému autoritativnímu systému a sdílejí společný vězeňský prostor s celkovým charakterem věznice, formují si (do jisté míry) své vlastní způsoby existence, které zahrnují vlastní pravidla, normy a tradice. Tyto individuální "způsoby existence" jsou v odborné literatuře označovány různými termíny, jako jsou "vlastní světy", "kultury" nebo "subkultury".⁴⁶

4.1 Vězeňská služba České republiky

Vězeňská služba obstarává výkon trestu odnětí svobody, výkon vazby a chrání bezpečnost a pořádek spojený s výkonem správy soudů a soudnictvím a též s výkonem konání Ministerstva spravedlnosti České republiky a státních zastupitelství. To vše v rozsahu stanoveném zákonem.

Vězeňská služba České republiky zabezpečuje výkon trestu a výkon vazby. Platí pro ni subordinace vůči Ministerstvu spravedlnosti a je ustanovena na základě zákona číslo 551/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky. Zmíněné Ministerstvo spravedlnosti je plní funkci ústřední instituce státní správy v záležitostech vězeňství a provádí ve spojitosti s ním funkci jakožto zřizovatel.

Vězeňská služba České republiky je rozdělena na správní službu, justiční stráž a vězeňskou stráž, zatímco justiční a vězeňská stráž disponují funkcí ozbrojeného sboru. *Správní služba* provádí ekonomickou, organizační, výchovnou a jinou odbornou činnost v rámci správního řízení na základě platných právních předpisů. *Justiční stráž* udržuje bezpečnost a pořádek v budovách státních zastupitelství a soudů, stejně jako na dalších místech spojených s činností soudů a Ministerstva spravedlnosti České republiky. V souladu se zákonem také zaručuje bezpečnost při výkonu pravomocí státních zastupitelství a soudů. *Vězeňská stráž* má na starosti dohled, eskortování a předvádění osob při výkonu trestu odnětí svobody a ve vazbě. Navíc zaručuje bezpečnost ve

---

⁴⁶ DIRGA, Lukáš. *Humanizace českého vězeňství očima jeho aktérů*. Plzeň, 2020. ISBN 978-80-261-0848-1. s. 46-47.

vazebních věznicích, věznicích a zařízeních pro místní výkon trestu. Při těchto aktivitách a na uvedených místech je pověřena udržováním stanovené kázně a pořádku.⁴⁷

Vězeňskou službu České republiky vede ministr spravedlnosti, a to skrze generálního ředitele, jehož sám jmenuje a odvolává. Tudiž to znamená, že ministru spravedlnosti odpovídá za činnost Vězeňské služby České republiky právě generální ředitel. Vězeňská služba ČR se dělí na organizační složky, jež zřizuje a ruší ministr spravedlnosti a v jejichž vedení jsou jmenováni (popřípadě odvoláváni) generálním ředitelem jednotliví ředitelé. Organizačními složkami jsou věznice, vazební věznice, generální ředitelství, zotavovny Vězeňské služby ČR, Škola pro osoby ve výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody a Institut vzdělávání Vězeňské služby ČR.⁴⁸

Věznice zajišťují, že trest odnětí svobody se uskutečňuje dle právních předpisů a že splňuje patřičný záměr. K funkci věznice ve spojitosti s výkonem trestu odnětí svobody patří také ukládání závazných vnitřních a právních předpisů. K tomu, které věznice jsou určeny i pro zabezpečování výkonu vazby je legitimní generální ředitel.

Vazební věznice zajišťují, že se vazba uskutečňuje dle zákona a že vazba splňuje záměr určený zákonem. K tomu, které vazební věznice jsou určeny i pro zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody je legitimní generální ředitel.

Speciálním orgánem pro funkci ve sféře státní správy vězeňství a zabývajícím se kontrolou a řízením Vězeňské služby ČR je Generální ředitelství. Jeho činnost je metodická, kontrolní, řídicí a organizační. Svou funkcí formuje dispozice, aby každá organizační složka Vězeňské služby ČR mohla individuálně a náležitě realizovat úlohu, která vychází pro Vězeňskou službu ČR z právních předpisů.

Rekreačními a rehabilitačními zařízeními jsou zotavovny Vězeňské služby ČR. Jejich podstatnou náplní jsou služby jako například stravování či ubytování výsadně pro preventivní rehabilitace, dále poskytují akce pracovní a služební povahy a též služby rekreačního charakteru pro pracovníky odboru Ministerstva spravedlnosti ČR a pro členy Vězeňské služby ČR. Kromě své základní funkce zotavovny provádí v daném rozpětí též činnost hospodářskou, hlavně rekreaci pro pracovníky Vězeňské služby ČR a ve

---

⁴⁷ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. II. díl, Teorie a praxe zacházení z vězňnými*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3. s. 6-7

⁴⁸ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. II. díl, Teorie a praxe zacházení z vězňnými*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3. s. 6-8

vymezeném rozpětí také rekreace pracovníků (a členů jejich rodin) Ministerstva spravedlnosti ČR.⁴⁹

Škola pro osoby, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody anebo výkonu vazby se zaměřuje na vzdělávání odsouzených a obviněných v podobě středního odborného učiliště.

Institut vzdělávání je organizační složkou a centrálním vzdělávacím zařízením Vězeňské služby ČR s působností na celém území republiky. V souladu s programem celoživotního vzdělávání a konceptem vzdělávání ve Vězeňské službě ČR spolupracuje s řediteli organizačních jednotek, aby zajistil, že členové a civilní zaměstnanci Vězeňské služby ČR jsou odborně vyškoleni a řádně připraveni pro výkon svých pracovních či služebních povinností, přičemž se zvyšuje jejich profesní úroveň. Za tímto účelem Institut vzdělávání vytváří potřebné podmínky pro pravidelné prohlubování odborných znalostí pracovníků. Zajišťuje a organizuje zejména specializační kurzy, základní profesní přípravu a další formy odborného vzdělávání v rámci Programu celoživotního vzdělávání.⁵⁰

4.2 Druhy vězeňských zařízení

Dělení vězeňských zařízení je rozděleno na čtyři druhy, a to dle zaručení bezpečnosti a střežení ze vnějšku. Druhy věznic jsou tedy věznice s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou.

4.2.1 Věznice s dohledem

Tento druh věznice je určen pro odsouzené, kteří byli soudem odsouzeni za nedbalostní trestný čin a zatím neprošli trestem za úmyslný čin. Vězni mají relativně volný pohyb v rámci věznice, pracují mimo ni a mohou se také účastnit kulturních, osvětových a sportovních akcí nebo bohoslužeb mimo pracovní dobu. Návštěvy jsou většinou povoleny bez přímého dohledu zaměstnance vězeňské služby, a ředitel věznice může udělit povolení k dočasnému opuštění věznice odsouzenému jednou za dva týdny až na 24 hodin.⁵¹

---

⁴⁹ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. II. díl, Teorie a praxe zacházení z vězňnými*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3. s. 6-8

⁵⁰ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. II. díl, Teorie a praxe zacházení z vězňnými*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3. s. 6-8

⁵¹ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. II. díl, Teorie a praxe zacházení z vězňnými*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3. s. 37-38

4.2.2 Věznice s dozorem

Tento typ věznice je určen pro odsouzené, kteří byli soudem odsouzeni za nedbalostní trestný čin a už byli ve výkonu trestu za úmyslný čin, nebo pro pachatele, kterým byl uložen trest za úmyslný čin do dvou let a kteří dosud nebyli ve výkonu trestu za úmyslný čin. Odsouzení mají pohyb v rámci věznice organizovaný, a to pod dozorem zaměstnance vězeňské služby. Někteří mohou mít povolený volný pohyb při plnění pracovních úkolů uvnitř věznice a pracují mimo ni na nestřežených pracovištích s minimální kontrolou. V mimopracovní době mohou vybraní odsouzení navštěvovat osvětové, kulturní a sportovní akce nebo bohoslužby, vždy v doprovodu zaměstnance vězeňské služby. Návštěvy se zpravidla konají bez dohledu zaměstnance vězeňské služby, a ředitel může jednou měsíčně povolit odsouzenému dočasné opuštění věznice až na 24 hodin.

4.2.3 Věznice s ostrahou

Tento druh věznice je vyhrazen pro odsouzené, kteří byli trestně stíháni za úmyslný trestný čin a nesplňují podmínky pro umístění do věznice se zvýšenou ostrahou nebo s dozorem. Také zahrnuje pachatele odsouzené za nedbalostní trestný čin, kteří nebyli umístěni do věznice s dozorem nebo dohledem. Odsouzení mají organizovaný pohyb v rámci věznice pod dohledem zaměstnance vězeňské služby. V jistých případech může být ředitelem povolen nehlídaný pohyb v průběhu plnění pracovních úkolů. Práci odsouzení vykonávají buď uvnitř věznice nebo na střežených pracovištích mimo ni. Akce mimo věznici jsou pod dohledem zaměstnance vězeňské služby, hlavně pro odsouzené ve výstupním oddělení. Návštěvy jsou obvykle střeženy zaměstnancem vězeňské služby, a ředitel může povolit odsouzenému opustit věznici jednou za dva měsíce až na 24 hodin.⁵²

4.2.4 Věznice se zvýšenou ostrahou

Tento typ věznice je určen pro odsouzené, kteří byli soudem odsouzeni na doživotí, odsouzeni jako zvláště nebezpeční recidivisté, dostali trest odnětí svobody na nejméně osm let za zvláště závažný trestný čin, nebo byli odsouzeni za úmyslný trestný čin a uprchli z vazby nebo výkonu trestu v průběhu posledních pěti let. Odsouzení mají limitovaný pohyb v rámci věznice, výlučně pod dozorem zaměstnance vězeňské služby. Jsou zamykáni v celách a pracují pouze na střežených pracovištích uvnitř věznice nebo

---

⁵² SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. II. díl, Teorie a praxe zacházení z vězňnými*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3. s. 38-39

přímo v celách. Není jim dovolen volný pohyb ani během plnění pracovních úkolů. Návštěvy jsou obvykle dozorovány zaměstnancem vězeňské služby.⁵³

V zákoně je vymezena diferenciací odsouzených: oddělují se ženy od mužů, dospělí od mladistvých, odsouzení, jež jsou ve výkonu trestu prvně od recidivistů, odsouzení za trestné činy z nedbalosti od odsouzených za úmyslné trestné činy. Dále se situují odděleně konstantně pracovní nezačlenitelní, odsouzení s poruchami chování a s duševními poruchami a odsouzení, kterým bylo uloženo ochranné léčení.

V reálném provozu je odsouzený při začátku trestu situován na přijímacím oddělení, většinou se jedná o oddělení pro výkon trestu ve vazební věznici. Tady probíhají podrobná vyšetření od lékaře, ze kterých vychází určení zdravotní kategorizace. Na základě této zdravotní kategorizace a určeného druhu věznice učiní rozhodnutí o zařazení odsouzeného do dané věznice dispečer generálního ředitelství vězeňské služby. Je-li to realizovatelné, zohlední se to, aby byl trest vykonáván nedaleko rodiny odsouzeného. Po dostavení se do stanovené věznice je odsouzený zařazen na nástupním oddělení, kde je provedeno důkladné psychologické vyšetření. Může být provedeno sociálním pracovníkem, psychologem a speciálním pedagogem. Určí se program zacházení. Pokud je dostupná nějaká práce, odsouzený se začlení do práce a nadále do výchovného kolektivu. Toto se nazývá vnitřní diferenciací odsouzeného, která má za důležitou složku pozitivní postoj vězně k naplňování povinností a jeho aktivní přítomnost na činnostech mimo práci.⁵⁴

---

⁵³ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. II. díl, Teorie a praxe zacházení z vězňnými*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3. s. 38-39

⁵⁴ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. II. díl, Teorie a praxe zacházení z vězňnými*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3. s. 39-40

5 Konsekvence výkonu trestu odnětí svobody

Výkon trestu odnětí svobody může mít rozmanité sociální i psychické konsekvence, a to jak pro odsouzeného, tak i obecně pro společnost. Podstatné je si uvědomit, že tyto konsekvence mají potenciál být individuální a záleží na řadě okolností, včetně osobní odolnosti jedince, délky trestu, podpůrných mechanismů a podmínek ve vězení.⁵⁵

Přirozeně dochází k výraznému nárůstu zájmu o psychické a sociální dopady uvěznění na jedince. Psychosociální a lékařský význam těchto problémů pořád roste v závislosti na celosvětový růst počtu uvězněných osob. Zkoumání psychických dopadů uvěznění je podstatné pro snížení utrpení a bolesti vězňů a pro zabránění dlouhodobým následkům, které by přesahovaly samotný trest odnětí svobody. Pobyt ve vězení je traumatický zážitek a má svá rizika. Jedněmi ze zásadních faktorů vztahujících se na zdraví vězňů v době jejich uvěznění mohou být pocity přeplněnosti (nedostatek osobního prostoru), rodinná deprivace, strach z neznámého, emocionální klima nedůvěry a izolace. Zjišťování psychologických dopadů samovazby přinesl konzistentní výsledky, které se týkají jejich ničivých dopadů na fyzické a duševní zdraví. Tím zpravidla trpí vězni v izolaci. Psychické problémy mohou dosahovat hodně vážných stavů jedince a mají za dopady širokou škálu každodenních nepříznivých psychických následků. Empirické důkazy korespondují v tom, že zkušenost s uvězněním je běžně charakterizována vysokou úrovní úzkosti a stresu, nízkým sebevědomím, depresí a osamělostí. Obecně řečeno, uvěznění lidé mohou zažít skutečnou existenční krizi tím, že pociťují úzkost a nouzi ohledně svých minulých a budoucích životních cílů.⁵⁶

Ocitnout se v situaci uvěznění, jde-li už o zatčení podezřelého nebo nástup odsouzeného do vězení, může představovat v lidském životě významný zdroj *stresu*. Toto vypětí nadmíru prožívá člověk poprvé, hlavně když se seznámí s realitou vazebního či vězeňského prostředí. Při nástupu do vězeňských poměrů může docházet k *šoku z uvěznění*, jež vzniká abruptním přechodem mezi psychosociálním a materiálním

---

⁵⁵ HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2., dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. ISBN 80-86708-30-6. s. 63

⁵⁶ Lanciano T, de Leonardis L, Curci A. *The Psychological Effects of Imprisonment: The Role of Cognitive, Psychopathic and Affective Traits*. Eur J Psychol. 2022 Aug 31;18(3):262-278. doi: 10.5964/ejop.3995. PMID: 36348818; PMCID: PMC9632560.

prostředím a subjektivně je vnímán jako ztráta životních jistot. Mimo to se projevuje deprimujícím omezením volného prostoru k intimitě a pohybu.⁵⁷

5.1 Psychické konsekvence výkonu trestu odnětí svobody

V momentě, kdy se člověk, jež není kriminálním recidivistou, ocitne v postavení *obviněného*, nastává náhlá změna jeho prožívání, přemýšlení a chování. Obvinění znamená pro velkou část jedinců psychické zatížení. Mohou prožívat ohrožení, úzkost a strach či nejistotu ohledně toho, co bude následovat. Konsekvencí toho je logicky oživení obranných reakcí, jež záleží na osobnosti daného obviněného jedince, jeho zkušenostech v životě, a i na současném duševním a tělesném stavu. Jednou ze zmíněných obranných reakcí je například vytěsnění traumatizujících zážitků.⁵⁸

Ještě více závažná stresová situace než v případě momentu obvinění, nastává po umístění do vyšetřovací vazby. Jedinec se musí nějakým způsobem zorientovat a adaptovat na nové prostředí. Toto je pro člověka, který tímto prochází poprvé intenzivně zatěžující. Negativním zážitkem je také případné agresivní jednání a šikana od jiných obviněných. Pobývání ve vazební věznici má vliv na lidskou důstojnost a může snižovat sebevědomí. Je tomu tak hlavně u jedinců, jež zažívají obvinění prvně.

Výkon vazby se vyznačuje obtížemi při uspokojování jak fyzických, tak psychických potřeb, přičemž život ve vazebním zařízení se navíc stává stereotypním. Vazba výrazně omezuje jakékoli sociální kontakty a aktivitu, což negativně ovlivňuje pocity bezpečí a jistoty, které jsou často zajišťovány pouze symbolicky skrze zázemí mimo vazbu. Emoce související s domovem mohou být komplikované, včetně podezřívavosti, strachu z opuštění nebo idealizace domova. Seberealizace je stěží dosažitelná, přičemž u zkušených recidivistů může být nahrazena pocitem moci a nadvlády nad ostatními. Převládajícím pocitem vazby je nuda, přičemž jedinec, který se ocitne ve vazbě poprvé, může pociťovat ztrátu identity, profesní role a společenského postavení. Obvinění často vnímají pobyt ve vazbě jako šokující, nespravedlivý, deprimující a též ponižující.

Reakce na uvěznění ve vazební věznici se mohou projevovat rozkolísáním mezi vzestupem agrese a tendencemi k úniku. Agrese může být mířena jak směrem k okolí, tak

---

⁵⁷ HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2., dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. ISBN 80-86708-30-6. s. 63

⁵⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1.vyd. Praha: Portál, 2014. 816 s. ISBN 978-80-262-0696-5. s. 744

k samotnému jedinci. Autoagrese může fungovat jako způsob uvolnění napětí, ale také jako prostředek manipulace směrem k personálu vězeňského zařízení. Sebepoškozování je relativně častým jevem. Únik může být pouze symbolický, vyjádřením uzavření se do sebe, útěku do fantazie nebo simulované nemoci. Adaptabilní mechanismy mohou selhávat, a to může vést k rozvoji reaktivních úzkostných poruch. Uvěznění ve vazbě může přinášet velký stres, na který lidé reagují různými psychickými i somatickými symptomy, jako jsou bolesti hlavy, nespavost, pocit bolesti, zvýšená únava, potíže s koncentrací, nutkavé chování nebo fobie.⁵⁹

I když je osoba umístěná do vazební věznice, je teoreticky stále pouze osobou obviněnou a měla by být posuzována s ohledem na zásadu presumpce nevinny, ve skutečnosti tomu tak ale často není. Zejména běžná veřejnost na osobu často pohlíží stejně negativně, jako by již byla odsouzena. Skutečnost, že je osoba ve vazbě, se často pokládá za potvrzení její viny, což je postoj, který předpokládá, že by neměla být zavřena, kdyby neprovedla něco, co neměla.

Podle právních pravidel je trest reakcí na jisté nežádoucí chování, ale v praxi má své psychosociální důsledky, které často zahrnují zamítnutí člověka, který se provinil, a jeho vyloučení ze společnosti. Tento člověk se pak stává odsouzeným, což přináší vážné sociální stigma, když je umístěn do věznice a ztrácí tím svou svobodu. I když si svůj trest odpyká a následně se navrátí do společnosti, stále nese označení trestaného. Pobyt ve vězení představuje omezení svobody a s tím související omezení v mnoha dalších oblastech životních potřeb. Prostředí ve vězení se značně liší od běžného prostředí, jak z hlediska sociálního, tak materiálního. Člověk ve vězení má jen minimální možnost rozhodování a stává se z něj pasivní objekt v rámci fungování tohoto systému.⁶⁰

Ve spojení s pobytem ve vězení se trestaný jedinec zbavuje většiny svých obvyklých rolí. Jeho vztahy s blízkými se mnohdy narušují a mohou dokonce zaniknout. Dochází ke ztrátě mnoha dovedností, návyků a znalostí, které jsou užitečné v běžném životě, a získává nové, které nemusí být vždy žádoucí. Jeho převládající rolí je role trestaného, který je vyřazen ze společnosti. Může trpět nudou, ponižováním a násilím ze strany personálu nebo spoluvězňů. Zkušenosti získané ve vězení mohou mít vliv na jeho život i po propuštění. Pobyt ve vězení může jedince tak zásadně proměnit, že se po

---

⁵⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1.vyd. Praha: Portál, 2014. 816 s. ISBN 978-80-262-0696-5. s. 744-745

⁶⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1.vyd. Praha: Portál, 2014. 816 s. ISBN 978-80-262-0696-5. s. 746

propuštění může stát závislým na určité podpoře a nebude schopen žít normálním a společensky přijatelným způsobem. Na druhé straně je třeba vzít v potaz, že mnozí trestaní, hlavně recidivisté, nikdy neměli žádoucí návyky a dovednosti, a jejich chování na svobodě je nepřijatelné jak pro společnost jako celek, tak pro jejich rodinu.⁶¹

Dlouhodobý vězeňský pobyt může vyvolat určité, někdy jen dočasné změny v osobnostních charakteristikách jedince. Bylo zpozorováno, že dochází k nárůstu introverze a agresivity. Pro většinu jedinců je život ve vězení frustrující a projevuje se to i v záplavě negativních emocí, které se mnohdy obrací i proti samotnému jedinci. Strádání po hlubších emocionálních vazbách mezi spoluvězni často vede k uzavírání se do sebe. Byly zaznamenány i změny v hodnotových přesvědčeních a motivaci, což často zahrnuje sníženou emoční pohodu a ztrátu zájmu.

Riziko sebevražděného chování je zvýšené zejména na začátku pobytu ve vězení. Výše sebevražděnosti je až čtyřikrát vyšší než v běžné populaci. Dalším problémem, se kterým se u vězňů setkává, je sebepoškození. Má mnoho možných příčin. Může sloužit jako získání pozornosti, forma uvolnění napětí, nebo patologický způsob kompenzace nedostatku stimulace. Může se také jednat o radikální pokus dosažení úlevy od utrpení.⁶²

5.2 Sociální konsekvence výkonu trestu odnětí svobody

Během výkonu trestu by měl být odsouzený připravován na návrat do běžného života, učit se sociálně přijatelnému chování a sebeovládání. Úspěšná příprava na život na svobodě záleží na motivaci vězně a blízké perspektivě propuštění. Přizpůsobení se vězeňskému prostředí vede k ztrátě mnoha návyků a dovedností, takže je důležité nadále poskytovat podporu a vedení k efektivnějším způsobům chování i po propuštění, například pomocí podpory v obtížných situacích či poradenské činnosti.

Návrat na svobodu znamená výzvu, především pokud byl jedinec dlouhodobě uvězněn. Propuštěný může zažívat "krizi ze svobody", která vyjadřuje obtížnost adaptace na radikální a náhlou změnu životní situace. K recidivě kriminálního chování mnohdy dochází již v prvních fázích adaptace, kdy se propuštěný snaží zvyknout si na nové prostředí s vyššími požadavky na jeho samostatnost. Časový úsek adaptace se liší, někdy může trvat až dva roky. Zdařilost adaptace ovlivňuje jak osobnost propuštěného (jeho

---

⁶¹ VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1.vyd. Praha: Portál, 2014. 816 s. ISBN 978-80-262-0696-5. s. 746

⁶² VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1.vyd. Praha: Portál, 2014. 816 s. ISBN 978-80-262-0696-5. s. 748-749

zkušenosti, schopnosti, motivace a odolnost vůči stresu), tak podmínky, do kterých se navrací (zachované sociální vztahy, pracovní příležitosti, bydlení). Lidé, kteří byli krátkodobě a poprvé trestáni, kteří mají stabilní osobnost, zachované sociální sítě a pracovní návyky jsou méně predisponováni k selhání.⁶³

Návrat do společnosti může být zkomplikován různými faktory.

1. Propuštěný jedinec často nemá žádnou sociální oporu, není nikam, kam by mohl jít, cítí se opuštěn a není na něj nikdo připraven. Ti, kteří mají domov, jsou samozřejmě v lepší situaci. Kontakt s bývalými spoluvězni zvyšuje riziko opakování trestné činnosti, ale mnohdy nejsou jiní lidé, kteří by byli ochotní přijmout propuštěného. To znamená, že zbývají pouze ti, kteří sdílejí podobnou zkušenost a mají podobné postoje a návyky.
2. Mnohdy jim chybí motivace k práci a finanční prostředky. Lidé propuštění po dlouhodobém vězení nemají dostačující schopnost zvládat námahu a stereotyp spojený s prací. Dalším ztížením je omezený výběr volných pracovních míst a neochota zaměstnavatelů zaměstnat bývalé vězně.
3. Dlouhé omezení mnoha potřeb může směřovat k touze uspokojit je okamžitě (propuštěný se snaží co nejdříve nahradit všechno, co mu ve vězení chybělo jako je například sex a alkohol) a k vytváření nereálných očekávání. To vše souvisí se zvýšeným rizikem vzniku nových problémů, například v důsledku násilného chování po užití alkoholu.⁶⁴

5.3 Resocializace a programy zacházení

Zákon číslo 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody určuje povinnost zachovat zdraví odsouzených ve výkonu trestu a podporovat jejich dovednosti a postoje, které jim pomohou při zajištění soběstačného života po propuštění a při návratu do společnosti, pokud to doba výkonu trestu připouští. Resocializační programy pro odsouzené mají tedy právní oporu. Tato povinnost se jeví v praxi při vytváření jednotlivých programů zacházení s odsouzenými. Je klíčové si uvědomit, že většina vězeňské populace se nakonec navrátí zpět do společnosti, s výjimkou pouze malého

---

⁶³ VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1.vyd. Praha: Portál, 2014. 816 s. ISBN 978-80-262-0696-5. s. 751-752

⁶⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1.vyd. Praha: Portál, 2014. 816 s. ISBN 978-80-262-0696-5. s. 752-753

střípku odsouzených na doživotí. Program zacházení sestává ze vzdělávacích, pracovních, zájmových a specificky výchovných aktivit, které jsou individuálně upraveny pro každého odsouzeného. Zmíněné programy jsou vytvářeny v součinnosti s každým jednotlivým odsouzeným, který vykonává trest odnětí svobody delší než tři měsíce, a jsou uskutečňovány odbornými zaměstnanci ve věznici. Odsouzený má možnost zvolit si programy, které věznice pokládá za vhodné a které jsou dostupné pomocí zaměstnanců nebo jiných organizací. V případě, že si žádný z těchto programů nevybere, účastní se minimálního programu, který je stanoven vnitřním řádem věznice. Program zacházení většinou obsahuje vzdělávací, pracovní, specifické výchovné aktivity a aktivity orientované na rozvoj vnějších vztahů.⁶⁵

---

⁶⁵ BIEDERMANOVÁ, Eva a PETRAS, Michal. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-115-8. s. 15-16

6 Penitenciární psychohygienu

Hygienu se zabývá otázkami zdravého životního stylu. V souboru speciálně zaměřených odvětví tohoto vědního oboru se okruhem psychického zdraví zabývá psychohygienu. Psychohygienu zjišťuje okolnosti prohlubování, udržování či eventuálně znovunalezení psychického zdraví. Jedná se o různé etapy života člověka, a i o situace a etapy vývoje jedince. Jedním z těchto odvětví je právě též vězeňství, jež má značně charakteristickou problematiku, co se psychohygieny týče. Penitenciární (= vztahuje se k vězeňským okolnostem) psychohygienu může být popsána jako komplexní soubor osvědčených doporučení, pravidel a rad, které cílí hlavně na udržování nebo zlepšování duševního zdraví osob ve vězení.⁶⁶

Nakládání s vězňami, tedy plnění stanovených cílů při udržování nebo zkvalitňování zdravotního stavu obviněných a odsouzených, je zabezpečováno prostřednictvím spolupráce s různými vysoce kvalifikovanými odborníky ve vězeňském prostředí. Během devadesátých let stoupl ve Vězeňské službě ČR počet sociálních pracovníků, lékařů, včetně psychiatrů, pedagogů, pedagogů volného času, specializovaných pedagogů, duchovních rozličných vyznání, vychovatelů, terapeutických vychovatelů, psychologů a jiných profesionálů. Zmíněné odborné profese mají ke své práci jako oporu poznatky penitenciární psychohygieny a současně do ní přinášejí své vlastní zkušenosti. Především psychologové ve vězeňství hrají v této týmové práci zásadní roli, jelikož úzce spolupracují na rozvoji disciplíny penitenciární psychologie.⁶⁷ Penitenciární psychohygienu je možno vnímat jako disciplínu, která se teprve formuje, a to zejména prostřednictvím kvalitativního výzkumu prováděného odborníky, kteří se dennodenně zabývají klinickou praxí s konkrétními klienty čili vězni. Speciálně zaměřené výzkumné studie (kvantitativní i kvalitativní) v této sféře jsou zatím výjimečné a často prováděné bezprostředně terénními pracovníky ve vězeňství nebo jejich studenty v zájmu diplomových prací. Skutečné vědecké výzkumy středního a vyššího rozsahu zatím schází. Tento nedostatek je spojen se stále existujícím nedostatkem v českém vězeňství, jež se snaží postupovat směrem k evropským standardům.⁶⁸

---

⁶⁶ HÁLA, Jaroslav. *Bolest a naděje vězení: penologické eseje*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7387-013-3. S. 32

⁶⁷ HÁLA, Jaroslav. *Bolest a naděje vězení: penologické eseje*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7387-013-3. S. 33

⁶⁸ HÁLA, Jaroslav. *Bolest a naděje vězení: penologické eseje*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7387-013-3. S. 33-34

7 Postpenitenciární péče – Probační a mediační služba

Probační a mediační služba ovlivňuje v širokém spektru celého trestního řízení prostřednictvím své rozsáhlé mise stanovené zákonnými ustanoveními.

7.1 Činnosti mediační

Mediace znamená specializované postupy pracovníků Probační a mediační služby prováděné v počáteční fázi trestního řízení před rozhodnutím soudce nebo státního zástupce. Jejím cílem je dosažení dohody mezi pachatelem a obětí, odstranění příčin, které vedou k trestnému činu a poskytnutí informací pro rozhodnutí soudce nebo státního zástupce. Realizace mediace může vést k oficiálnímu usmíření pachatele a oběti, nebo sloužit jako základ pro další aktivity směřující k vyřešení konfliktu. Mediace je charakterizována přímým, dobrovolným a osobním setkáním pachatele a oběti za přítomnosti mediátora. V případě nemožnosti mediace provádí Probační a mediační služba alternativní aktivity cílené na řešení konfliktu. Tyto odborné činnosti zahrnují spolupráci s obětí, pachatelem, zástupci komunity a dalšími osobami, přičemž výsledkem je příprava zprávy pro státního zástupce nebo soudce.⁶⁹

7.2 Činnosti probační

Mezi úlohy probačních činností spadá hlavně zajištění provádění a uspořádání dohledu probačního úředníka a uplatňovaných alternativních opatření a trestů. Mezi tyto patří podmíněný trest s dohledem, trest ve formě obecně prospěšných prací, podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem, trest zakazující přítomnost na sportovních a jiných společenských akcích a propuštění z ochranného léčení s následným dohledem.⁷⁰

---

⁶⁹ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ ed. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. 216 s. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2. s. 39

⁷⁰ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ ed. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. 216 s. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2. s. 71

8 Empirická část

Bakalářská práce ve své empirické části hodnotí téma psychosociálních konsekvencí výkonu trestu odnětí svobody pomocí dvou řízených polostrukturovaných rozhovorů. Autorka k zaznamenání rozhovorů, které probíhaly formou osobního setkání, použila diktafon a následně dle nahrávek vytvořila přepis rozhovorů, jež jsou v plném znění uvedeny v přílohách práce. První rozhovor je mířen na stranu státu, konkrétně na sociálního kurátora města Plzně Mgr. Róberta Grégu a druhý rozhovor směřuje na odsouzeného Davida Křížka, který prošel výkonem trestu odnětí svobody.

Empirická část má vyhodnotit problematiku psychických a sociálních konsekvencí výkonu trestu odnětí svobody a též má objasnit, zda odpovědi sociálního kurátora a odsouzeného na sebe navazují a potvrzují stejná fakta. Autorka k tomuto dochází pomocí otevřeného kódování, kdy byl rozhovor rozdělen na jednotky, jimž byly přiřazeny kódy. Pomocí kódů je obsah rozhovoru analyzován.

8.1 Kódování rozhovoru se sociálním kurátorem

8.1.1 Otázka 1.: sociální výzvy odsouzených

prvotrestanec či praktik/exces či standard

„Záleží hlavně na tom, zda je to člověk, který se ocitne ve výkonu trestu poprvé, nebo už je tzv. „praktik“. Těmi jsou myšleni ti, kteří jsou ve výkonu trestu opakovaně. Ti jsou s těmi výzvami sociálně sžití;

pokud je tam ten člověk opakovaně, třeba po třetí, po čtvrté a více, tak nemá problémy se v tom prostředí pohybovat a nějakým způsobem dodržovat nějaké řády a tak dále;

takže většinou lidé, kteří už to znají, tak se vazbě chtějí vždycky vyhnout;

a i potom, kdo je ve výkonu trestu poprvé, tak v podstatě se musí naučit žít úplně jinak, než je člověk zvyklý. Musí se naučit, jak to tam funguje a naučit se nová pravidla, která jsou něco jako polovojenský režim. Dále pravidla směrem ke strážným - k zaměstnancům té věznice, ale i směrem dovnitř té komunity. Tam jsou samozřejmě nějaká pravidla, je to určitá subkultura;

zvlášť pro ty prvotrestané, tak to zpretrhá vlastně úplně celý systém toho života, zvyklostí a všeho.”

konkrétní sociální konsekvence

„Záleží hlavně na tom, zda je to člověk, který se ocitne ve výkonu trestu poprvé, nebo už je tzv. „praktik“. Těmi jsou myšleni ti, kteří jsou ve výkonu trestu opakovaně. Ti jsou s těmi výzvami sociálně sžití;

ale pokud je tam ten člověk opakovaně, třeba po třetí, po čtvrté a více, tak nemá problémy se v tom prostředí pohybovat a nějakým způsobem dodržovat řády a tak dále. A to, že tam ztrácí nějakou možnost sociálního kontaktu s lidmi venku, to je jasné.”

konkrétní psychické konsekvence/vazba

„Bude záležet, jestli prošel vazbou, anebo jestli šel rovnou do výkonu trestu. Ta vazba je sociálně i psychicky daleko náročnější než ten výkon trestu samotný. Takže většinou lidé, kteří už to znají, tak se vazbě chtějí vždycky vyhnout. Takže tam to opravdu může být hodně náročné, protože ten člověk, zvláště na vazbě, je v podstatě odříznutý od veškerých informací, jak od informací o tom svém prostředí, tzn. od rodiny, rodičů, dětí atd. Také ale je odříznutý od jakýchkoli jiných informací. Ta vazba je opravdu velice v tomhle nepříjemná, když to tak řeknu. Na té vazbě leckdy neví vůbec nic”.

profesionální pomoc

„Když tam jedeme (sociální kurátoři do věznice), tak v podstatě jsou nešťastní, protože neví, co mají dělat, jak to mají dělat. Třeba věznice tady v Plzni má jedenáct set/dvanáct set lidí, a odsouzený si třeba požádá, že chce něco konzultovat se sociálním pracovníkem, ale než se na něj dostane řada, tak on musí počkat i měsíc třeba. A teď má něco, co si myslí, že je důležité, nebo opravdu důležité je. Venku, když něco potřebujete zařídit, tak zvednete telefon, jdete na mail, někam dojdete, ale tam to prostě nejde. V tom je to strašně těžké pro ty lidi, kteří na to nejsou zvyklí. Dnes je taková doba, že když si chceme něco zařídit, tak si to zařídíme, tam to prostě takhle nefunguje.“

8.1.2 Otázka 2.: psychické výzvy odsouzených

konkrétní psychické konsekvence/vazba

„Zde zase bych oddělil tu vazbu a ten trest jako takový, že na tu psychiku strašně dopadá to, že vás najednou vezmou, strčí vás do nějaké místnosti, tam vlastně nic nemáte, celé hodiny a dny s nikým nemluvíte, případně s advokátem, případně s vězeňskou službou, ale to je celé. Nevíte vlastně nic. To, že ti lidé se tam vlastně psychicky hroutí

(samozřejmě jsou tam psychologové) nebo že dokonce jsou tam nějaké závažnější věci, nějaké páchaní sebevražd a podobně, tak není nic úplně zas tak výjimečného, protože je to opravdu velký nápor na psychiku;

potom když už je v tom výkonu trestu, tak tam samozřejmě tím, že ten výkon trestu je v nějakém řádu, dejme tomu, že má prostě budíček, snídani a nějaké aktivity atd., tak to dostane i pro tu psychiku nějaký řád, který si člověk během (jak kdo) týdnů třeba naučí a už je schopen v tom fungovat;

na té vazbě nevíte vlastně: pustí mě? nepustí mě? odsoudí mě? neodsoudí mě?”

8.1.3 Otázka 3.: psychická a sociální podpora odsouzených v průběhu trestu *profesionální pomoc*

„Sociální kurátor dostane oznámení o tom, že člověk je na vazbě, nebo je ve výkonu trestu už, my mu na to nějakým způsobem napíšeme nějaký dopis (představovací – kdo jsme a s čím můžeme pomoci atd.). A teď záleží na tom člověku, jestli on nějakým způsobem naváže spolupráci;

takže my uděláme tento první krok, potom i když se neozve tak druhým krokem je, že ty věznice objíždíme. Snažíme se, abychom tam byli dvakrát do roka;

můžeme řešit věci typu, jak to bude s bydlením, jak to bude s prací, jak to bude s rodinou. Ale nějaké záležitosti psychického rázu, a psychických problémů, ty můžeme otevřít, ale poté je to věc vlastně té věznice, psychologů, speciálních pedagogů atd., kteří by tam s tím měli nějak pracovat. Zvlášť u té vazby samozřejmě, protože tam, jak jsem o tom mluvil, tak ten tlak na tu psychiku je daleko větší, takže tam by měli s nimi pracovat intenzivněji.”

negativa vězeňského systému

„Když si představíte (budu mluvit o Plzni), že je tady dvanáct set vězňů, tak třeba třetina z nich bude mít nějaké psychické problémy, to máte čtyři sta lidí, a není prostě v silách té vězeňské služby toto vše zabezpečit (a teď mluvím jen o psychických problémech, ne o psychiatrických, které jsou daleko vážnější). Ta vězeňská služba je velice omezená v tom, aby toho člověka vedla tak, jak by se tomu dělo venku. Leckdy se tedy stane, že je tam člověk s psychiatrickým problémem a je tam prostě dva roky bez nějakého většího léčení, maximálně dostane nějaké své léky, které třeba bral už venku. Není to proto, že

by ta věznice nemohla nebo nechtěla, ale ty možnosti tam prostě nejsou. Ten systém je prostě tak, jak je.“

8.1.4 Otázka 4.: řešení stresu/úzkosti kvůli omezení osobní svobody *profesionální pomoc*

„Toto může v podstatě řešit jen psycholog v rámci té dané věznice. Tam my v podstatě nemáme vůbec žádnou možnost do toho nějakým způsobem zasáhnout. Většinou se o tom vlastně ani nedozvíme. Pokud ten člověk nějaké problémy má, tak je tam od toho ten psycholog, aby to nějakým způsobem řešil. A jak říkám, na té vazbě, tam to opravdu je hodně hlídané, tam ten psycholog má větší váhu a na výkonu trestu už tomu tak úplně není.“

8.1.5 Otázka 5.: sociální výzvy v rodině odsouzeného *prvotrestanec či praktik/exces či standard*

„Zde je zase potřeba rozdělit ty, kteří páchají trestnou činnost pravidelně, řekněme, že je to standard v té rodině, jsou na to zvyklí, jednoduše řečeno. Oproti rodině, kde se něco takového stane a je to něco výjimečného, tak to je samozřejmě jiný případ. Také záleží na tom, z jaké rodiny ten pachatel vychází, tzn. jestli to páchání trestné činnosti je v té rodině standardní a výkon trestu také. Byli tam rodiče, prarodiče, já, ... tudíž, nepovažuje se to za něco zas tak mimořádného. Takže tam si myslím, že v podstatě ta rodina vlastně toto nepovažuje za nic, co by bylo potřeba řešit a zabývat se tím. Prostě to tak je, tak je teď ve výkonu, bude tam rok dva a on se pak vrátí. Potom budou ty rodiny, kde to je jinak, jak říkám, že je to nějaký exces, něco se prostě stalo, je to prostě pro tu rodinu šok. Takže to znamená za prvé, že musí vlastně řešit to, že se to vůbec stalo, říkají si “jak my teď vypadáme...? jak já vypadám jako rodič, že můj syn/dcera je ve výkonu trestu...?”

konkrétní sociální konsekvence

„Jsou to partneři nebo jsou tam nějaké děti, například když je matka s dětmi a je na rodičovské a otec je ve výkonu, tak jim odešel značný příjem, tudíž musí začít řešit nějaké existencionální problémy. Často se řeší i potom vztahové problémy, mluvím o tom, když je to něco, co je v té rodině považováno za exces. Může dojít až k rozchodu partnerů. Je tedy spousta věcí, které ta rodina v podstatě musí řešit. Mohou k tomu přibýt i dluhy, které z té trestné činnosti jsou a ta rodina teď bojuje s tím co dělat;

dalším problémem je to, že tam vůbec nebude mezi nimi kontakt. Že ten partner, co je ve vězení, chce, aby druhý přišel na návštěvu. A to není úplně jednoduché, sebrat se a jet vlastně na návštěvu do věznice. Není to jako když jdete na návštěvu ke kamarádovi. Tudíž i tohle je taková zátěžová situace pro tu rodinu.“

8.1.6 Otázka 6.: resocializace a reintegrace propuštěných osob

zázemí a pevnost vztahů

„Záleží na tom, co to je za klienta – ve smyslu, jestli má venku zázemí nebo nemá venku zázemí. Protože když venku ten člověk má zázemí, tzn. má se třeba kam vrátit – do té rodiny či jinam, má kde bydlet, a má přístup k zaměstnání (třeba kde pracoval předtím nebo je předpoklad, že si nějaké zaměstnání najde), tak tam ten návrat bude snazší a naše role nebude zas tak velká. Tam půjde o to, ho prostě v těch počátcích jen nasměrovat, co a jak, že může jít na úřad práce pro nějakou dávku pro začátek, zkusit sehnat nějakou práci – pomoci mu s tím atd. Pokud ten člověk to zázemí má, tak v podstatě toho sociálního kurátora ani moc nepotřebuje a v 90 % případů sem ani nedojde, protože má tu svou sociální síť a ta mu pomůže, aby se nastartoval a fungoval. Pak jsou tací, kteří mají venku lidi, ale už to není takové to zázemí, už to není o tom, že má kde být, ale má alespoň něco (může být například týden u babičky, ale pak už musí odejít – nemůže tam být, nebo, že ho alespoň někdo podpoří – zaplatí ubytovnu) – to je ještě také dobré – zde je ale ta spolupráce již větší, již opravdu zjišťujeme, jestli mu někdo blízký zaplatí ten měsíc či dva toho ubytování na té ubytovně nebo v azylovém domě. Tudíž to zprostředkujeme. Takže co se týče spolupráce je to lepší, ale už to začíná být takové, že ne vždy tyto věci vyjdou. Ten člověk třeba odchází z té věznice a na něco se spoléhá a pak vyjde ven a nevyjde to;

poté je třetí kategorie těch odsouzených, kteří se vrací, která je vcelku početná. Ti nemají v podstatě nic z tohoto (výše zmíněného). Tzn. jdou z výkonu trestu a nemají ani korunu, protože nebyli pracovně zařazení a nemají nikoho, na koho by se mohli obrátit a nemají nikde, kde by mohli spočinout. A to je v podstatě nejhorší kategorie těch odsouzených“.

problém resocializace a stigmatizace

„V momentě, kdy ten člověk nemá peníze, tak je to v podstatě neřešitelný problém. Takže ta naše práce spočívá potom v tom, ho vlastně připravit na to, že pokud nemá peníze a nemá nikoho, kdo by mu v tom začátku pomohl, tak to bude fakt těžké. Někdy už ale ví, jak to funguje, resp. nefunguje, např. vyjde z výkonu trestu a půjde na úřad práce

požádat o mimořádnou okamžitou pomoc, což je tedy tisícovka. Teď si představte, že nemáte ani korunu a dostanete tisícovku, tak co si za ní asi tak pořídíte... Když je fakt dobrá konstelace, tak za týden dostanete druhou. Ale to musí být fakt dobrá konstelace;

dále na úřadu může člověk podat žádost o dávky hmotné nouze, což je cca 4.860,-. „Žádněj veľkej vejvar to není.“ Záleží také na tom, jak se trefíte do termínu – kdy jste propuštěn, kdy to podáte, kdy je výplatní termín, takže se vám obvykle stane, že máte na ten měsíc tu tisícovku. Ubytovna na den stojí v Plzni 350 až 400 korun, takže v podstatě nemáte na nic. Dobře, je zde nějaká noclehárna, to je 40,- na den, to je v podstatě záchrana, že člověk může jít na noclehárnu. Ale pokud prostě nenajde v brzké době zaměstnání, aby si mohl najít ubytovnu, tak je to nemožné. Ano, úřad práce může proplácet ubytovnu, to je pravda, ale tam je v podstatě takový model, že aby vám úřad práce proplácel ubytovnu, tak v podstatě chce ubytovací smlouvu. Ale aby vám ubytovatel dal ubytovací smlouvu, tak chce zaplatit. Tudíž to nemáte, jak udělat. Proto říkám, že když vystupují z trestu alespoň s nějakými penězi (mají dva, tři tisíce), tak jim říkáme: hlavně to nerozfofrujte“/ dejte tomu ubytovateli alespoň ty dva tisíce, on vám dá ubytovací smlouvu“ - a pak s tím můžete jít na ten úřad práce a nějak se to rozjede. Ale pokud nemá opravdu vůbec nic, tak pak i ty naše možnosti jsou v podstatě nulové, můžeme nabídnout jen tu noclehárnu na svatém Františku, která samozřejmě není nafukovací. Myslím, že teď má kapacitu kolem 100 lidí, což se může zdát jako dost, ale v zimě to zas tak dost není. Ale samozřejmě když jdou z té věznice, tak jsou na pokojích i po osmi, po deseti, tak chtějí někam, kde budou mít svůj klid atd. (což zrovna noclehárna není – na pokoji vás může být taky třeba deset). Ale je to jediná taková záchranná věc;

já mu tady mohu vypsát např. nějakou „potravinovku“, tzn. potravinový balíček. Ale to má tak na dva dni. Pomůže to samozřejmě, ale tu situaci mu to nevyřeší.“

negativa vězeňského systému

„Ten systém vlastně dlouhodobě se vůbec nemění, je takhle pořád nastavený stejně - dlouhodobě nenahrává tomu, aby ten člověk ten začátek, kdy je po propuštění a nemá to zázemí atd., aby mu ten stát nějak zjednodušil. Vůbec na to ten systém není nastavený. Já si myslím, že alespoň u těch prvotrestaných by to mělo být nějak nastavené. Dobře, když jde z toho výkonu po desáté, tak samozřejmě, že ta pomoc asi nebude taková. Tudíž pak se děje to, že se ti lidé vrací k tomu, co umí. Tím je neobhajuji, ale když si to člověk takhle poskládá, tak se pak nemůže divit, co mají dělat, že...”

8.1.7 Otázka 7.: vliv stigmatizace na reintegraci odsouzeného

problém resocializace a stigmatizace

„To je právě otázka, proč je ten systém nastavený takhle. Jestli je to tím, že je to cílová skupina, která není pro ten stát nebo politickou reprezentaci zajímavá. A tím už v podstatě ty lidi onálepkují. Už jen tím, jak je ten systém nastavený – ve věznici se můžou snažit nějak ho připravit atd., ale když vyjdou ven, už se mu nepomůže. Na to jsme tu my jako ten přechodový článek. Ale my nemáme žádné nástroje, kterými bychom mu mohli pomoci. Ať už jde o finance, bydlení atd. Je to opravdu o tom, že tato cílová skupina je na okraji zájmu společnosti.“

8.1.8 Otázka 8.: vliv stigmatizace na sebeúctu

problém resocializace a stigmatizace

„Tak toto je jasné, že pokud už to říkáte tomu člověku v té věznici, že ten systém ne že na něj není připravený, ale v podstatě, že ho nezajímá, tak jak může mít vlastně ten člověk sebeúctu. Na druhou stranu, abych je neobhajoval, musíte si uvědomit, že to jsou lidé, kteří nemají problém překračovat nějaké sociální mantinely co se týče trestných věcí atd. na jejichž sebeúctu to má velký vliv. Společnost se na něj dívá jako na „grázla“ a nedá mu tu možnost se z toho nějak vymanit;

u záležitostí se zaměstnáním už bude problém, když zaměstnavatel požaduje rejstřík trestů. Pak je tedy na tom člověku, zda bude o to zaměstnání usilovat nebo ne. Já jim vždy říkám: dobře, něco jste spáchal, a odseděl jste si nějaký trest, ale ještě nějaký druh trestu prostě funguje expo – a to je to, že jste označen jako člověk, který v nějaké oblasti života neobstál. A ten člověk s tímto břemenem bude muset po nějakou dobu žít a snášet ho – takhle to prostě je a nemůže za to nikdo jiný než on sám.“

8.1.9 Otázka 9.: prevence negativních konsekvencí výkonu trestu odnětí svobody

zázemí a pevnost vztahů

„Jak jsem již říkal, nejlepší prevencí je zázemí a mít někoho, komu věří a na koho se může obrátit a spolehnout. Někdo, kdo ho podpoří, pomůže mu ze špatných situací. Toto je nejvíc, co se může jako štěstí přihodit. A myslím si, že žádná jiná věc nemá takovou hodnotu a takovou sílu a ani práce sociálního kurátora zdaleka nepotřebuje.“

problém resocializace a stigmatizace

„Největší problém lidí, kteří se vrací z výkonu trestu – proč se jim vlastně nedaří zařadit, tak na prvním místě bude drogová závislost. Na druhém místě budou v závěsu dluhy. Mohou mít tak neskutečné dluhy, že se jim nevyplatí přijmout ani nějaké zaměstnání. Toto jsou dva největší problémy, když lidé jdou ven.“

8.2 Kódování rozhovoru s odsouzeným

8.2.1 Otázka 1.: sociální změny odsouzeného

problém resocializace a stigmatizace

„Myslím, že nejsem ten zářný příklad toho, jak to v reálu funguje, protože myslím si, že ti lidé, co opouští věznice (vím ze zkušenosti ostatních ve výkonu), že je to opravdu špatné. Třeba mají exekuce, vyjdou ven a mají jen 500 Kč na cestu, oni dojedou někam do toho svého domova, kde chtějí začít žít – spousta z nich chce začít normální život, ale tam narazí právě na ten problém, že i když mají třeba zařízenou práci, tak musí někde bydlet, ale to bydlení oni chtějí zaplatit hned (ubytovny atd.), práce také vyžaduje nějakou rekvalifikaci. Ti lidé jsou opravdu ve špatných situacích, a nakonec dojdou k tomu, že třeba ta rodina je vykopne nebo něco podobného, a tak skončí u těch svých bývalých kamarádů, protože opravdu nemají kam jít. A tam to je „něco za něco“, ti jedou pořád v tom špatném a stáhnou je k sobě.“

negativa vězeňského systému

„Tací, kteří opravdu „na ulicích“ nic neznamenají a ti se do výkonu vrací dokonce rádi, protože je to jediné místo na světě, kde oni mají nějakou moc, dávají jí plně najevo, jelikož by si o ně nikdo „ani neopřel kolo“ tady v civilizovaném světě. Ten celý systém není úplně domyšlený a má hodně negativní dopad.“

zázemí a pevnost vztahů

„Když člověk vychází ven je hrozně důležité, jestli má rodinu. Např. moje rodina se k tomu postavila naprosto skvěle a hrozně mě podporovali – děti i manželka stáli za mnou, takže to dobře dopadlo, ale u jiných může dojít k rozpadu rodinných vztahů a tím přijdou o všechno – je to jednak na zbláznění tam (uvnitř) a samozřejmě to není dobré ani pak když ho pustí – jsou vypuštěni z klece, mají nastřádanou zlost a není to dobré.“

8.2.2 Otázka 2.: psychické změny odsouzeného

konkrétní psychické konsekvence/vazba

„Tak já jsem to velmi špatně snášel, už ten začátek. Navíc já jsem tu kauzu měl rozdělenou do dvou. Tzn., že vlastně jsem nastupoval do výkonu trestu a věděl jsem, že mě čeká ještě vlastně druhý trest, protože to byly dvě firmy a měli to rozdělené do dvou kauz. Tím pádem já jsem nastupoval a nevěděl jsem na jak tam jdu dlouho, což je hrozně psychicky náročné samo o sobě;

postupně si tam člověk vybudoval nějakou pozici a začal nějak fungovat, a hlavně se upnul na nějaké rituály, vize a plány – je důležité mít nějaký cíl a plán a s tím pracovat.“

prvotrestanec či praktik/exces či standard

„Člověk tam ztrácí mnohem víc, když tam jde slušný člověk žijící na nějakém stupni, na nějaké úrovni – tak my víme, jaké je to mít rodinu, mít skvělou práci, jaké je to mít děti, jak chutná dobré jídlo, jak je skvělé cestování a máme sociální vazby – máme spoustu skvělých přátel a sportovní kariéru nějakou – zatímco např. ti feťáci nemají nic. Ti neztrácejí vůbec nic, protože ve vězení se fetuje o sto šest, tam je drog víc než venku. Tudíž je tam velký rozdíl, kdo je ve vězení víc bit. Takže to mě samozřejmě poznamenalo, ze začátku jsem to špatně snášel – veškeré ty výsledky, soudy – hodně mě to ovlivňovalo a ten začátek také nebyl jednoduchý. Jsem byl 14 dní na samotce – to jako nebylo úplně dobré.

negativa vězeňského systému

„Takže tam byl ten okamžik, kdy jsem teda mohl napsat něco smysluplného, není to na výdělek, ale na pomoc ostatním. Ale ten systém mi to ani neumožnil zajít třeba na nějaký počítač, byť odpojený od internetu – prostě tam nebyla možnost, všechno je špatně – nesmí se nic dělat;

je hrozné, že ten feťák ví, na jak je tam dlouho, jdou tam na nějaký čas a místo toho, aby je ten systém držel pryč od drog, tak spadnou do těch největších doupat, kde z 12 lidí 10 fetuje – oni tomu pak samozřejmě propadnou, protože jim nic jiného nezbyde a pak tam spáchají nějaké delikty, takže z takových mladých slušných lumpů se stanou velcí grázlové – získají si tam ještě další tresty. Zlomí je to.“

zázemí a pevnost vztahů

„No a tady teď po tom návratu já vím, že za mnou stojí hrozně lidí, tudíž mě to celkově spíše posílilo a přestal jsem ztrácet čas s lidmi, kteří mě nezajímají, s prací, kterou nechci dělat a spíš jsem to takto zredukoval.“

konkrétní psychické konsekvence/vazba

„Jsem více uzavřenější do sebe, nevyhledávám nějaké monstrózní akce. Nedávno jsem byl třeba na výstavě lodí a měl jsem hrůzu z toho, kolik lidí tam potkám a kolik lidí mě osloví – ale ono více méně všechny ty reakce jsou kladné a ty lidi nakonec hrozně rád vidím, ale trošku se toho hrozím. A když jsem po mém propuštění přijel na závody a sesypalo se na mě asi 50 lidí, tak pak jsem se musel zavřít do karavanu – chtěl jsem být chvíli sám. Takže jakoby vše je pozitivní, ale určitě nemohu říct, že by mě to neovlivnilo. Já doufám, že mě to posílilo – už se nerozsypu z každé blbosti a dokážu o tom všem lépe mluvit.“

8.2.3 Otázka 3.: vliv absence svobody na psychiku

konkrétní psychické konsekvence/vazba

„No pro mě to bylo brutální, protože já vím, jak ta svoboda vypadá (moje práce jachtingu, který dělám celý život, tak je jedno z nejsvobodnějších povolání, co člověk může poznat v současné době – je to hodně o svobodě), kdežto tam, tam najednou jsem byl zavřený v nějaké kobce, kde bylo okno prostě ve výšce 3 metrů a na dvoře hulákali cikáni a násilníci. Potom mě přesunuli do své věznice, nicméně jsem se tam potkával s vrahy každý den. Byl jsem tam s člověkem, který sedmadvaceti ranami ubodal svou přítelkyni, další zastřelil jednoho člověka, další znásilnil matku a sousedku upálil – s těmi lidmi já jsem se potkával dnes a denně.“

8.2.4 Otázka 4.: stres/úzkost kvůli omezení svobody

konkrétní psychické konsekvence/vazba

„Já jsem měl velké štěstí v tom, že jsem tam měl člověka, který byl velice inteligentní a byl to člověk na úrovni, který jednal na úrovni státu, tak mi hodně pomáhal. Např. jak to zvládnout se stravou, jak to přežít, jak cvičit, na koho si dát pozor a takové věci.“

negativa vězeňského systému

„Např. zubař tam docházel jednou za čas a potom umřel a vlastně rok a něco tam zubař vůbec nebyl (možná tam do teďka není). Bylo tam prostě 700 vězňů, většinou feťáci, kteří mají se zuby problémy a přes rok tam není zubař. Tudíž zdravotní péče úplně příšerná, a to samé zdravotní problémy... Přístup k lékům žádný, jídlo úplně příšerné – já naštěstí potom získal nějakou dietu, protože se mi dělalo na zvracení z toho, takže jsem jim ani nelhal. pijí slazené nápoje, ale když člověk chce oříšky, nebo jiné zdravé jídlo, tak mu to zakáží;

není to vůbec o nápravě člověka, ale o izolaci člověka. Ale je tam samozřejmě spousta vychovatelů a bachařů, co jsou slušní lidé, kteří to vidí a chtějí by to zlepšit. A myslím si, že tam i nastupují s vírou, že tam něcolepší, ale ten systém je semele, protože on je prohnitý ze shora, oni ze spodu přijdou, ale nezvrátí to.“

8.2.5 Otázka 5.: změny v rodinných vztazích

konkrétní sociální konsekvence

„Rodinné vztahy se změnilo v tom smyslu, že já jsem jim měl možnost 20 minut denně telefonovat, když jsem měl přístup k telefonu, což potom jsem většinou měl, a to mně třeba zůstalo. Že když někam odjíždím na déle tak si každý den voláme, dřív jsem třeba poslal jen smsku. A tak nás to celkově sblížilo;

tudíž z rodinné stránky nás to vlastně stmelilo i jsem získal hodně nových přátel, které jsem považoval jen za známé – hodně mi pomohli a podrželi mě. Podrželi i tu rodinu. Ve většině případů to právě bývá opačně, u mě je to zvláštní případ. Já za ty dva roky dostal asi 750 pohlednic, a to nepočítám dopisy a tam jsou lidé, kteří za rok nedostanou ani dopis. A to je prostě špatně.“

konkrétní psychické konsekvence/vazba

„Navíc mě nechtěli pouštět ven na procházku. Člověku v tom hází klacky pod nohy a dělají takové naschvály. Člověku se i hrozně hromadí agresivita, a i taková zlost a vztek; já jsem se věnoval tedy malování a psaní, což hodně pomáhalo. Třeba jsme i organizovali sbírku pro Ukrajinu.“

8.2.6 Otázka 6.: proces reintegrace

problém resocializace a stigmatizace

„Pro mě to bylo jednoduché, protože už při odchodu jsem dostal pracovní nabídku, takže jsem šel na ještě lepší pracovní pozici, než jsem měl předtím a tím pádem to moje začlenění bylo fajn. Navíc jsem měl ještě dva měsíce čas, takže jsem se mohl věnovat rodině úplně naplno – pozdravit i všechny příbuzné a známé, takže byl čas, což spousta lidí samozřejmě nemá, protože musí začít okamžitě něco dělat, aby se vůbec užívali. Tudíž já nepotřeboval žádnou pomoc sociálních pracovníků.“

8.2.7 Otázka 7.: vnímání stigmatizace

problém resocializace a stigmatizace

„S tímto jsem se úplně nesetkal, nicméně se samozřejmě necítím komfortně s tím vědomím, že jsem já byl jeden z těch, kteří byli ve vězení. Sice mi to vzalo dva roky života, ale zároveň mě to posílilo. Nicméně to stigma tam nějaké je. Jinak jsem se se stigmatizací nesetkal. Jen v rámci nějakých mých osobních projektů, dříve jsem měl sponzory, teď nemám. Možná až znovu nějaký projekt rozběhnu, tak zase nějakí naskočí, ale určitě to nebude jednoduché, a chápu to, protože já už jsem byl prostě spojený s negativní věcí, a to už nikdo nesmaže.“

8.2.8 Otázka 8.: rehabilitační programy ve vězení

profesionální pomoc

„Ano byly ve vězení nějaké programy, ale já jsem na žádný nechodil, protože žádný nebyl pro mě. S lidmi, kteří nefetují, nekradou, tak vlastně není, co s nimi. Ty programy tam jsou, některé nějakým způsobem fungují, neříkám, že všechny jsou špatné – s feťáky se tam snaží nějakým způsobem fungovat – nevím, jestli to má nějaký efekt;

co se týče těch programů, tak hodně jich je uvedeno na nástěnce. Pak tam chodí delegace do těch lepších míst. My jsme byli zrovna v místnosti, kde nás bylo třeba pět, měli jsme tam i nějakou výzdobu – kytky, i rybičky v akváriu a dvě želvy dokonce;

ale měli jsme nástěnku, kde oni ukazovali všechny ty programy, které máme, ale ty se nerealizovaly – ty programy nebyly. Např. když tam byl dobrý vychovatel, tak si s námi alespoň popovídal“.

negativa vězeňského systému

„Ale nějaké programy, že bychom se vzdělávali na den státnosti v rámci třeba historie, tak program je: koukněte se na zprávy. Program výuky jazyků – třeba bylo za úkol naučit se jen tři slovíčka za měsíc, tudíž zcela zbytečné. Všechno byla fraška – vše bylo udělané jen pro ty návštěvy. Muselo se kvůli návštěvám uklidit vše z poliček, vytírat a prostě všechno. Jako by se chodili dívat na zvířátka v kleci.“

8.2.9 Otázka 9.: kontakt s psychology a jinými sociálními pracovníky

profesionální pomoc

„Při nástupu tak je tam pohovor s psychologem. Byli tam ještě pedagogičtí pracovníci, ti byli fajn, byli na úrovni. Poté tam byl psycholog, to byl tedy velký rasista toto je ze strany psychologa poměrně špatné.“

konkrétní psychické konsekvence/vazba

„Psycholog zjišťuje, zda má člověk sebevražedné sklony, což tedy většina lidí má na tom začátku. A víceméně tam byl každý ten týden nějaký pokus o sebevraždu, některé se zdařily“.

8.3 Vyhodnocení problematiky psychosociálních konsekvencí výkonu trestu odnětí svobody

Vyhodnocení spočívá v analýze kódů, jež byly stanoveny v předešlé kapitole. Kódy jsou buď samostatnými činiteli psychosociálních konsekvencí nebo na ně mají značný vliv.

I. Prvotrestanec či praktik/exces či standard

Z obou rozhovorů vyplývá, že jak psychické, tak sociální konsekvence výkonu trestu odnětí svobody závisí hlavně na tom, zda se jedná o osobu, která je ve výkonu trestu úplně poprvé ve svém životě nebo se jedná o osobu, která již má s výkonem trestu zkušenosti. Pakliže osoba má zkušenosti, sociální sžití s danou situací je jednodušší a není pro ní velký problém pohybovat se v ní a držet se jistých ráďů. Dále osoby se zkušeností také ví, že vazba je celkově negativním místem a chtějí se jí vyhnout.

Osoba, která zažívá výkon trestu prvně není zvyklá na daný systém a musí se nějakým způsobem naučit v něm existovat co se nových pravidel ke strážným i k vnitřní komunitě týče. Tyto osoby neví, jak velký vliv má výkon trestu na přežítí celého systému jejich života, zvyků a tak dále, tudíž je to pro ně sociálně i psychicky mnohem náročnější.

Sociální výzvy, kterým musí čelit rodiny odsouzených závisí též na tom, jestli odsouzený jedná trestně opakovaně nebo to byl výjimečný případ. V první situaci je na onu skutečnost rodina nějakým způsobem zvyklá a také záleží na tom, zda je či není trestná činnost napříč danou rodinou jistý standard. V druhé situaci, kdy jde o jistý exces je to pro rodinu šokující a náročné i kvůli stigmatizaci okolí.⁷¹⁷²

Dále výkon trestu psychicky ovlivňuje osoby odlišně na základě jistého sociálního postavení. Člověk, který ví, jaké je to mít pevný vztah s rodinou nebo mít děti, má dobrou práci, jaké je to cestovat, ví jak chutná dobré jídlo a má přátelské vazby, strádá ve vězení mnohem více, než člověk, který toto nezná. Například drogově závislý člověk má k tomu co nejvíce potřebuje přístup ve vězení právě jednodušší a bohužel k drogám se ve tam dostane poměrně snadno. Konkrétní odsouzený, jež poskytl tento rozhovor říká, že jako

---

⁷¹ Rozhovor s panem Mgr. Róbertem Grégou, sociálním kurátorem Magistrátu města Plzně, ze dne 15. 3. 2024.

⁷² Rozhovor s panem Davidem Křížkem, propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, ze dne 20. 3. 2024.

prvotrestaný snášel začátek trestu velmi špatně s návazností na množství výslechnů a soudů a na čtrnáctidenní pobyt na samotce.

II. Konkrétní sociální konsekvence

Člověk ve výkonu trestu přirozeně ztrácí eventualitu sociálního kontaktu s lidmi venku. Ale s návazností na bod I. má na sociální konsekvence velký vliv zda je člověk trestaný poprvé či již vícekrát.

V záležitosti rodinných vztahů, když jeden z partnerů odejde do výkonu trestu a například zůstane sama matka na rodičovské s dětmi, ztrácí tak potřebný finanční příjem, a to znamená vážné existencionální sociální problémy. Samozřejmě to má dopad i na vztahové problémy mezi partnery – může to dojít až k rozpadu partnerství. Dále mohou na rodinu spadat i dluhy, vyplývající z dané trestné činnosti. Problém je též ztráta kontaktu v rodině a záležitost návštěv věznice, což není psychicky a emočně jednoduché (hlavně pro rodiny, pro které je to výjimečná situace).

Existují výjimky, kde sociální konsekvence nenesou tak velkou váhu - konkrétně v případě dotazovaného odsouzeného mu zkušenost s výkonem trestu vztahy v rodině posílila a celkově členy rodiny sblížila. Toto se týkalo i nabytí nových přátel, kteří vyjádřili podporu a od odsouzeného se neodvrátili. Ve většině případů odsouzených to takto avšak nebývá (nedostanou za rok například ani žádný dopis).

III. Zázemí a pevnost vztahů

Jakmile má dojít k výstupu z vězení záleží na tom, zda má či nemá člověk venku zázemí čili jestli se má kam vrátit, kde bydlet a má-li přístup k zaměstnání. V případě, že toto člověk má, nebude návrat do společnosti tak náročný a zároveň nebude potřebovat pomoc od sociálních pracovníků (maximálně pomoc s nasměrováním či na jaké dávky má nárok a tak dále).⁷³⁷⁴

Jsou tací, kteří venku někoho mají, ale nemají jisté zázemí – zde je spolupráce například se sociálním kurátorem více potřebná. Sociální kurátor může zprostředkovat ubytovnu či azylový dům.

---

⁷³ Rozhovor s panem Mgr. Róbertem Grégou, sociálním kurátorem Magistrátu města Plzně, ze dne 15. 3. 2024.

⁷⁴ Rozhovor s panem Davidem Křížkem, propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, ze dne 20. 3. 2024.

Nejvíce ohrožená (i nejvíce početná) je kategorie jedinců, kteří při opuštění trestu nemají nic z výše uvedeného a nemají ani potřebné finance. Nemají zázemí ani nikoho, na koho by se mohli spolehnout. V tomto případě je i pomoc sociálních kurátorů nedostačující.

Mít zázemí a někoho, komu se dá věřit a dá se na něj spolehnout a obrátit je nejlepší prevencí dlouhodobých negativních konsekvencí výkonu trestu odnětí svobody. Jakmile člověk při odchodu z výkonu trestu toto má, zdaleka nepotřebuje pomoc sociálního kurátora. Nic nemá tak velkou sílu a hodnotu.

Přítomnosti výjimek je opět důkazem dotazovaný odsouzený, kterého po celou dobu rodina podporovala, což mu bylo velmi psychicky nápomocné. Po návratu za ním stálo mnoho lidí, což mu poskytlo posílení. Ale u jiných tomu tak nebývá a dochází k rozpadu rodinných vztahů, čímž přijdou o velkou část opory. Je to negativní důsledek jak uvnitř, tak i při propuštění, jelikož rozbité či nedořešené rodinné trable mohou způsobit například nastrádání zlosti či všech možných psychických problémů.

IV. Profesionální pomoc

Většina prvotrestaných jsou ve tam nešťastní, jelikož neví, co a jak mají dělat. Je to hlavně z důvodu velkého počtu vězňů a když si jeden z nich požádá o konzultaci se sociálním pracovníkem musí čekat týdny i měsíc, než na něj přijde řada. To má velmi negativní vliv na psychiku, jelikož venku je běžné, že když je potřeba něco zařídit, stačí někam dojít či zatelefonovat, ale to ve výkonu trestu není možné.⁷⁵⁷⁶

Při nástupu do výkonu trestu se koná vždy pohovor s psychologem, popřípadě s pedagogickými pracovníky. Poté může přijít na řadu role sociálního kurátora, která spočívá v tom, že dostane nejprve oznámení o člověku ve vazbě nebo ve výkonu trestu a na základě toho napíše dopis, který slouží k představení činnosti sociálního kurátora a s čím může konkrétně pomoci. Poté závisí na tom konkrétním člověku, zda má zájem navázat tuto spolupráci či nemá. Další role, kterou sociální kurátoři plní je pravidelné navštěvování vězeňských zařízení, nejméně dvakrát ročně. Po výkonu trestu mohou řešit s propuštěným záležitosti týkající se bydlení, práce a rodiny. Záležitosti psychické mohou otevřít a například ohlásit pracovníkům, kteří jsou k tomu určeni. Při výkonu trestu je to záležitost dané věznice a příslušných psychologů či speciálních pedagogů. Řešení tedy

---

⁷⁵ Rozhovor s panem Mgr. Róbertem Grégou, sociálním kurátorem Magistrátu města Plzně, ze dne 15. 3. 2024.

⁷⁶ Rozhovor s panem Davidem Křížkem, propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, ze dne 20. 3. 2024.

psychických problémů kvůli omezení svobody spadá na konkrétního psychologa příslušné věznice.

Důležitá je profesionální pomoc pro člověka v době vazby, jelikož jak již bylo zmíněno, je dopad na psychiku mnohem závažnější a práce psychologů by měla být intenzivnější.

Co se týče rehabilitačních programů ve vězení, dle dotazovaného odsouzeného tam malé množství bylo a určitým způsobem fungovaly, ale nezaznamenal ze svého pohledu žádný přispívající efekt. Na nástěnce byly vyjmenované programy, které ale třeba ani nefungovaly. Pozitivní byl ale přístup vychovatelů, kteří byli ochotni hlubší konverzace s vězni. Odsouzený uvádí, že měli v místnosti i výzdobu jako květiny, akvárium s rybičkami, což má alespoň trochu pozitivní vliv na psychiku.

V. Negativa vězeňského systému

Psychická podpora od pracovníků je velmi náročná na zabezpečení ze strany vězeňské služby, jelikož je v tomto velmi omezená a není to v jejich silách. Co se týče psychiatrických pacientů, ti dostanou léky, které již brali na svobodě, ale stává se, že je jinak ve výkonu trestu bez intenzivnějšího léčení.

Celkově se tento systém dlouhodobě vůbec nemění, je takto nastavený stále. Například z hlediska začátku, kdy je člověk po propuštění, tam není viditelné zjednodušení tohoto procesu ze strany státu. Toto je často i příčina recidivy, jelikož se ti lidé, kterým nelze dostatečně pomoci po propuštění, vrací zpět k trestné činnosti. Ti, kteří mají nízké sociální role se vrací do vězení většinou rádi. Mohou tam prokázat jistou moc, kterou mohou dát najevo.

Negativem tohoto systému je též dle odsouzeného, malá podpora v jakémkoli rozvoji. Například zmiňuje, že mu pomáhalo věnovat se psaní knihy, ale nebylo mu dovoleno užívat počítač například. Působí to tedy spíše čistě jako izolace člověka než náprava člověka.⁷⁷⁷⁸

Problémem jsou též drogově závislí nastupující do výkonu trestu. Jelikož tento systém není nastavený správně, aby je dokázal udržet pryč od drog. Navíc tomu často propadají i další jedinci a získají si vlivem toho i další tresty.

---

⁷⁷ Rozhovor s panem Mgr. Róbertem Grégou, sociálním kurátorem Magistrátu města Plzně, ze dne 15. 3. 2024.

⁷⁸ Rozhovor s panem Davidem Křížkem, propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, ze dne 20. 3. 2024.

Dalším bodem, který má konsekvence na psychiku, a i na fyzické zdraví (což je na sebe úzce napojené) je ne příliš kvalitní zdravotní péče. Odsouzený ze své zkušenosti zmiňuje dlouhodobou nepřítomnost zubaře, či nestravitelné jídlo. Dále konstatuje lehkou povrchnost vzdělávacích systémů při výkonu trestu – nekonají se či jsou nedostatečně propracované. Když už se něco myslelo vážně, byl to například úklid kvůli delegacím nebo různým návštěvám.

VI. Problém resocializace a stigmatizace

Neřešitelný problém resocializace nastává v momentě, kdy jedinec nemá žádné finance. Na toto ho lze ze strany sociálních pracovníků jen dopředu připravit, že to bude těžké. Po vystoupení z výkonu trestu může jít jedinec na úřad práce a požádat o mimořádnou okamžitou pomoc, což je částka okolo jednoho tisíce korun. V dobrém případě dostane jedinec další dávku přibližně po týdnu. Dále je možné požádat o dávky hmotné nouze, která se pohybuje okolo pěti tisíc korun. Vzhledem k cenám ubytoven to ale přesto není dostačující množství financí. Levnější alternativou je noclehárna, která ale nemá velkou kapacitu a samozřejmě, když je propuštěn z věznice, kde byl v místnosti s ostatními vězni, noclehárna mu svůj klid nedopřeje – též má pokoje po více lidech.

Je zde možnost, že úřad práce proplácí ubytovnu, ale je tam podmínka toho, že je potřeba mít ubytovací smlouvu. K tomu, aby člověk získal od ubytovatele ubytovací smlouvu, musí zaplatit. Tudíž je potřeba mít stejně finance i k tomu, aby mohlo dojít k proplacení bydlení od úřadu práce. Co dalšího sociální kurátor může nabídnout je vypsání takzvané „potravinovky“, neboli potravinového balíčku, což samozřejmě pomůže, ale celkovou situaci to nepodpoří.⁷⁹⁸⁰

Psychicky i sociálně je negativní i stigmatizace. Lidé propuštění z výkonu trestu jsou zkrátka jistá cílová skupina na okraji společnosti, která není pro stát či politickou reprezentaci nijak zajímavá. To stigma tam je, ačkoli ve věznici může být přítomná snaha o přípravu na resocializaci jedince, ale jakmile je propuštěn, už mu není pomoci tak jako ve výkonu. Na to je přechodovým článkem připravena pozice sociálního kurátora, jedná – li se, jak už bylo řečeno, o bydlení, finance a podobně.

Stigmatizace má velký dopad i na sebeúctu člověka. Samozřejmě jsou lidé, kterým nedělá problém překračování sociálních mantinelů v zájmu trestné činnosti a společnost

---

⁷⁹ Rozhovor s panem Mgr. Róbertem Grégou, sociálním kurátorem Magistrátu města Plzně, ze dne 15. 3. 2024.

⁸⁰ Rozhovor s panem Davidem Křížkem, propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, ze dne 20. 3. 2024.

na něj hledí jako na „grázla“, na jejichž sebeúctu to též může mít vliv, protože mu společnost nedává prostor, jak uniknout z dané situace.

Se stigmatizací se setkává i záležitost zaměstnávání, často je požadován rejstřík trestů. Jedinec v této pozici musí přijmout to, že je označen jako člověk, který v jisté životní oblasti neobstál a bude muset snést toto břímě a je na něm, jak bude o jisté zaměstnání usilovat.

Dva největší problémy, co se resocializace týče je určitě drogová závislost a dluhy. Hodně lidí má například exekuce, a i když mají třeba jisté zaměstnání, nemají ve skutečnosti, kde spočinout. Nastávají kvůli tomu obtížné situace – nemají kde přebývat a jediný kdo je přijme jsou lidé stejné sociální úrovně, jako on a mohou ho stáhnout na špatnou cestu opětovné trestné činnosti. Konkrétní dotazovaný odsouzený měl proces reintegrace poměrně snadný – měl zázemí, práci i podporu rodiny – nebyla zde potřeba sociálních pracovníků. Dále mluvil o přítomnosti stigmatu, že on byl jeden z vězňů. Nakonec popisuje, že ho to udělalo odolnějším i přesto, že je spojován s negativní věcí, a to díky podpoře okolí.

VII. Konkrétní psychické konsekvence a vliv vazby

V případě psychických konsekvencí opět závisí na tom, zda člověk před nástupem do výkonu trestu prošel vazbou či ne, jelikož vazba je v mnohem větší míře psychicky i sociálně náročná než samotný výkon trestu. Tudiž lidé, kteří nejsou trestáni poprvé se chtějí vazbě vždy vyhnout. Člověk na vazbě je absolutně odříznutý od veškerých informací – co s ním bude, co je s jeho rodinou a podobně. Na vazbě se lidé psychicky hroutí a může dojít i k pokusu o sebevraždu – není to nic výjimečného, jelikož je to opravdu velký tlak na psychiku. Po zatčení člověka umístí do místnosti, kde nic nemá, hodiny až dny s nikým nemluví, maximálně s advokátem či s vězeňskou službou.⁸¹⁸²

Při nástupu do výkonu se koná pohovor s psychologem, který zjišťuje hlavně míru sebevražedných sklonnů, jelikož se vyskytují u velkého procenta jedinců v začátcích tohoto procesu. V samotném výkonu trestu už je snazší fungovat, pakliže má nějaký řád a denní rozvrh. To dostane do řádu i psychiku a člověk se v této životní situaci nějakým způsobem naučí fungovat.

---

⁸¹ Rozhovor s panem Mgr. Róbertem Grégou, sociálním kurátorem Magistrátu města Plzně, ze dne 15. 3. 2024.

⁸² Rozhovor s panem Davidem Křížkem, propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, ze dne 20. 3. 2024.

Konkrétní dotazovaný odsouzený potvrzuje, že začátek se dal snášet jen velmi špatně. Nevěděl na jak dlouho tam jde, a to je samo o sobě velmi psychicky náročné. Také popisuje velké strádání z důvodu absence svobody, jelikož ví, jaká svoboda je. Dále je brutální vídat každý den lidi, kteří byli schopni spáchat vraždy a jiné společensky závažnější činy. Dotazovaný popisuje i psychické problémy jako zlost, agresivita a vztek kvůli všelijakým nespravedlnostem při výkonu jako nemožnost chodit ven na procházky a podobně. Dopady na psychiku člověka mohl mít i fakt, že až týdně se objevovaly pokusy o sebevraždu u ostatních vězňů a některé byly i zdařené.

Postupně se tam ale naučil fungovat, vybudoval si svou jistou pozici, zvykl si na své plány, rituály a vize, což je důležité – mít cíl a pracovat s ním. V tomto mu pomáhalo to, že měl ve výkonu trestu člověka, který mu pomáhal, jak to vůbec přežít, jak to zvládat se stravou a na koho si dát pozor. Také bylo pro psychiku pozitivní, že se dotazovaný začal ve výkonu věnovat psaní a malování.

Dále dotazovaný odsouzený popisuje psychické změny – je více uzavřenější do sebe a nevyhledává akce, kde jsou davy. Má obavy z reakcí lidí na jeho situaci, častěji vyhledává místa o samotě. Naopak popisuje, že ho tato zkušenost posílila ve smyslu silnější neboli odolnější osobnosti vůči určitým vlivům a zároveň nemá již problém o svém výkonu trestu otevřeně mluvit.⁸³

---

⁸³ Rozhovor s panem Davidem Křížkem, propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, ze dne 20. 3. 2024.

Závěr

Autorkou stanovený cíl objasnit sociální a psychické dopady spojené s výkonem trestu odnětí svobody byl naplněn a je aplikován do teoretické části skrze nastudovanou odbornou literaturu a následné přenesení do této práce. V návaznosti na to byly v empirické části analyzovány dva řízené rozhovory, první se sociálním kurátorem a druhý s propuštěným odsouzeným, jež též objasňují danou problematiku.

Výkon trestu odnětí svobody má dopady jak na odsouzeného, tak i na jeho okolí. Tyto dopady se objevují při výkonu trestu a pokračují i v procesu reintegrace po propuštění z trestu. Psychické a sociální konsekvence vznikají vlivem prostředí a vztahů ve věznici a po propuštění náročností dané situace přibývají nové.

Klíčovým činitelem vzniku psychických a sociálních konsekvencí spojených s výkonem trestu odnětí svobody je zda se v případě odsouzeného jedná o jistý exces či je trestán po několikáté. Toto bylo potvrzeno v empirické části, že prvotrestanci mají tendence snášet dopady hůře. Dále je velmi ovlivňující pobyt ve vazbě, kdy z důvodu naprosté izolace a nejistoty o budoucnu má silně negativní dopady na psychiku. Co se týče sociálních dopadů po propuštění z trestu, nejvíce záleží na tom, zda má jedinec zázemí, neboli má dlouhodobě kde bydlet a na koho se obrátit. Nejtěžší reintegrace se objevuje u drogově závislých jedinců.

Závěrem pro budoucnost, který z této práce vychází je patrná nedokonalost vězeňského systému, který se jistou dobu vůbec nemění a neulehčuje situaci jedincům po propuštění z výkonu trestu. Též nemá pozitivní ohlasy co se týče zdravotnictví a stravování ve vězeňských zařízeních. Zároveň nelze ale říci, že se žádné změny konat nebudou. Jedná se o komplikovanou problematiku a uvidí se, co jí budoucnost přinese.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. **BIEDERMANOVÁ**, Eva a **PETRAS**, Michal. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-115-8.
2. **ČERNÍKOVÁ**, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.
3. **DIRGA**, Lukáš. *Humanizace českého vězeňství očima jeho aktérů*. Plzeň, 2020. ISBN 978-80-261-0848-1.
4. **FOUCAULT**, M. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha: Dauphin, 2000. Studie (Dauphin). ISBN 80-860-1996-9. s. 144.
5. **HÁLA**, Jaroslav. *Bolest a naděje vězení: penologické eseje*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7387-013-3.
6. **HÁLA**, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2., dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. ISBN 80-86708-30-6.
7. **JELÍNEK**, Jiří a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Leges, 2023, 956 s.
8. **KALVODOVÁ**, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 200 s. ISBN 978-80-7552-163-7.
9. **LATA**, Jan. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis, 2007. ISBN 978-80-86920-24-5.
10. **MAREŠOVÁ**, A. a **BIEDERMANOVÁ**, E. a **ROZUM**, J. a **TAMCHYNA**, M. a **ZHŘÍVALOVÁ** P. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 2016. ISBN 978-80-7338-157-8.
11. **NOVOTNÝ**, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4.
12. **SOCHŮREK**, J. *Kapitoly z penologie. I. díl, Úvod do teorie trestu a trestání*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6.
13. **SOCHŮREK**, J. *Kapitoly z penologie. II. díl, Teorie a praxe zacházení z vězňými*. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3.

14. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 936 s.
15. ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ ed. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. 216 s. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.
16. VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1.vyd. Praha: Portál, 2014. 816 s. ISBN 978-80-262-0696-5.

Elektronické zdroje

1. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Statistické ročenky Vězeňské služby. *Vscr.cz* [online]. © 2024 [cit. 2024-03-13]. Dostupné z <https://www.vscr.cz/sekce/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby>.

Legislativní dokumenty

1. Zákon číslo 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

1. Nález Ústavního soudu ze dne 23. 4. 1998, sp. zn. IV 463/97. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 3. 2024].
2. Lanciano T, de Leonardis L, Curci A. The Psychological Effects of Imprisonment: The Role of Cognitive, Psychopathic and Affective Traits. *Eur J Psychol*. 2022 Aug 31;18(3):262-278. doi: 10.5964/ejop.3995. PMID: 36348818; PMCID: PMC9632560.
3. Rozhovor s panem Mgr. Róbertem Grégou, sociálním kurátorem Magistrátu města Plzně, ze dne 15. 3. 2024.
4. Rozhovor s panem Davidem Křížkem, propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, ze dne 20. 3. 2024.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: statistika 1993–2002	26
Tabulka 2: statistika 2003-2012	26
Tabulka 3: statistika 2013-2022	26

Seznam zkratek

ČR = Česká republika

atd. = a tak dále

tzn. = to znamená

Sb. = sbírky

Seznam příloh

PŘÍLOHA I ZNĚNÍ OTÁZEK ROZHOVORU PRO SOCIÁLNÍHO KURÁTORA	68
PŘÍLOHA II ZNĚNÍ OTÁZEK ROZHOVORU PRO ODSOUZENÉHO	69
PŘÍLOHA III PŘEPIS ROZHOVORU SE SOCIÁLNÍM KURÁTOREM	70
PŘÍLOHA IV PŘEPIS ROZHOVORU S ODSOUZENÝM	76

Přílohy

PŘÍLOHA I ZNĚNÍ OTÁZEK ROZHOVORU PRO SOCIÁLNÍHO KURÁTORA

---

1. Jakým způsobem vnímáte sociální výzvy, kterým čelí odsouzení během výkonu trestu odnětí svobody?
2. Jakým způsobem vnímáte psychické výzvy, kterým čelí odsouzení během výkonu trestu odnětí svobody?
3. Jak pracujete s odsouzenými, abyste podpořili jejich psychické a sociální blaho v průběhu trestu?
4. Jak by se dal řešit stres a úzkost odsouzených spojená s omezením osobní svobody?
5. Jakým sociálním výzvám mohou čelit rodiny odsouzených ve vztahu k nim?
6. Jak společnost podporuje resocializaci a reintegraci propuštěných odsouzených?
7. Jaký má vliv případná stigmatizace na reintegraci odsouzeného do společnosti?
8. Jaký má stigmatizace vliv na sebeúctu a psychiku odsouzeného, dále na zaměstnání a zaopatření?
9. Jaký je podle vás nejefektivnější přístup k prevenci dlouhodobých negativních psychických a sociálních důsledků trestu odnětí svobody?

PŘÍLOHA II ZNĚNÍ OTÁZEK ROZHOVORU PRO ODSOUZENÉHO

---

1. Jak vnímáte vlastní sociální změny od doby, kdy jste byl odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody?
2. Jak vnímáte vlastní psychické změny od doby, kdy jste byl odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody?
3. Jaký vliv měla absence svobody na vaše emoční a psychické zdraví?
4. Jakým způsobem zvládáte stres a úzkost spojené s omezením osobní svobody?
5. Jak se změnila vaše sociální vztahy během výkonu trestu? Jaký byl vliv trestu na vaše rodinné vztahy?
6. Jaký byl váš proces reintegrace do společnosti po propuštění? (reintegrace = zpětné začlenění osoby, která byla z nějakého důvodu vyloučena z běžného života společnosti)
7. Jak vnímáte stigmatizaci spojenou s výkonem trestu odnětí svobody? (stigmatizace = zvláštní případ sociálního předsudku vůči určitým osobám, jimž jsou pak díky tomu připisovány různé negativní vlastnosti) Jak ovlivnila vaši sebeúctu, pracovní problémy a ekonomické problémy?
8. Jaké jsou vaše zkušenosti s rehabilitačními programy ve vězení?
9. Setkal jste se s psychologem či jinými pracovníky ve věznici?

1. Jakým způsobem vnímáte sociální výzvy, kterým čelí odsouzení během výkonu trestu odnětí svobody?

„Záleží hlavně na tom, jestli je se jedná o člověka, který se ocitne ve výkonu trestu poprvé, nebo už je to tzv. „praktik“. Těmi jsou myšleni ti, kteří jsou ve výkonu trestu opakovaně. Ti jsou s těmi výzvami sociálně sžití. Pokud je tam ten člověk opakovaně, třeba po třetí, po čtvrté a více, tak nemá problémy se v tom prostředí pohybovat a nějakým způsobem dodržovat nějaké řády a tak dále. A to že tam ztrácí nějakou možnost sociálního kontaktu s lidmi venku, to je jasné. Když to ale vezmeme od těch prvotrestaných, tak tam si myslím, že to bude poměrně složité. Samozřejmě to bude člověk od člověka.

Také bude záležet, jestli prošel vazbou, anebo jestli šel rovnou do výkonu trestu. Ta vazba je sociálně i psychicky daleko náročnější než výkon trestu samotný. Tudíž většinou lidé, kteří už to znají, tak se vazbě chtějí vždycky vyhnout. Tam to opravdu může být hodně náročné, protože ten člověk je v podstatě odříznutý od veškerých informací – jak od informací o tom svém prostředí, tzn. od rodiny, rodičů, dětí atd. Také je odstřižen od jakýchkoli jiných informací. Ta vazba je v tomhle opravdu velice nepříjemná. Na té vazbě leckdy neví vůbec nic, někdy se i stane to, že je vezmou v situaci, kdy u sebe nemají žádné doklady, nemají prostě nic a už se k nim vlastně nedostanou, takže tam je to hodně těžké a složité, zvláště pro ty, kteří jsou tam poprvé. A i potom ve výkonu trestu, kdo je tam poprvé, tak v podstatě se musí naučit žít úplně jinak, než je člověk zvyklý. Musí se naučit, jak to tam funguje a naučit se nová pravidla, která jsou něco jako polovojenský režim. Dále se musí naučit pravidla směrem ke strážným – k zaměstnancům té věznice, ale i směrem vlastně dovnitř té komunity. Tam jsou samozřejmě nějaká pravidla, je to určitá subkultura. Pokud tam má člověk nějakým způsobem přežít, tak se musí v obou těch světech nějak naučit žít. A to je někdy opravdu těžké, pokud se tam ocitne člověk, který není na něco podobného zvyklý. Zvláště pro ty prvotrestané, tak to zpretrhá vlastně úplně celý systém toho života, zvyklostí a všeho.

Tudíž když tam jedeme (sociální kurátoři do věznice), tak jsou ti odsouzení nešťastní, protože neví, co mají dělat, jak to mají dělat. Třeba věznice tady v Plzni má jedenáct set/dvanáct set lidí, a odsouzený si třeba požádá, že chce něco konzultovat se sociálním pracovníkem, ale než se na něj dostane řada, tak on musí počkat až měsíc. A teď má něco, co si myslí, že je důležité, nebo opravdu důležité je. Venku, když je potřeba cokoli zařídit, tak zvednete telefon, jdete na mail, někam dojdete, ale tam to prostě nejde. V tom je to strašně těžké pro ty lidi, kteří na to nejsou zvyklí. Dnes je taková doba, že když si chceme něco zařídit, tak si to zařídíme, tam to prostě takhle nefunguje.“

2. Jakým způsobem vnímáte psychické výzvy, kterým čelí odsouzení během výkonu trestu odnětí svobody?

„Zde bych zase oddělil vazbu a trest jako takový. Na psychiku strašně dopadá to, že vás najednou vezmou, strčí vás do nějaké místnosti, tam vlastně nic nemáte, celé hodiny a dny s nikým nemluvíte, případně s advokátem, případně

s vězeňskou službou, ale to je celé. Nevíte vlastně nic. To, že ti lidé se tam vlastně psychicky hroutí (samozřejmě jsou tam psychologové) nebo že dokonce jsou tam nějaké závažnější věci, nějaké páchaní sebevražd a podobně, tak není nic úplně zas tak výjimečného, protože je to opravdu velký nápor na psychiku. Člověk je opravdu vytržený ze všeho, co znal, a hlavně co je důležité. Je potřeba vědět a předvídat, aby se jedinec cítil dobře mentálně a psychicky. A ten člověk vlastně neví. On neví, a to strašně špatně působí na psychiku. Potom když už je v tom výkonu trestu, tak tam samozřejmě tím, že ten výkon trestu je v nějakém řádu, dejme tomu, že má prostě budíček, snídani a nějaké aktivity atd., tak to dostane i pro tu psychiku nějaký řád, který si člověk během (jak kdo) týdnů třeba naučí a už je schopen v tom fungovat. Samozřejmě strádá i psychicky, ale tím, jak alespoň ví co, jak, už tak je důležité, že už něco ví. Na té vazbě nevíte vlastně: pustí mě? nepustí mě? odsoudí mě? neodsoudí mě? V tom trestu už máte vlastně jasno (mluvím o té potřebě trochu vědět co se mnou bude), sice se vám to nelíbí, ale už víte „dostal jsem rok, po půl roce můžu dostat podmínku“ atd. Pak už jsou ty věci jasné. Kdežto na té vazbě je to o to náročnější, že nevím ještě jak to bude.“

3. Jak pracujete s odsouzenými, abyste podpořili jejich psychické a sociální blaho v průběhu trestu?

„Tohle v podstatě není téma pro sociální kurátory. Když to nějak přiblížím, tak sociální kurátor dostane oznámení o tom, že člověk je na vazbě, nebo už je ve výkonu trestu, my mu na to nějakým způsobem napíšeme nějaký dopis (představovací – kdo jsme a s čím můžeme pomoci atd.). A teď záleží na tom člověku, jestli on svým způsobem naváže spolupráci. My tam vlastně nejezdíme a tu spolupráci nemůžeme vynutit. Je to prostě sociální práce jako každá jiná, to znamená na bázi dobrovolnosti. Takže my uděláme tento první krok, potom i když se neozve tak druhým krokem je, že ty věznice objíždíme. Snažíme se, abychom tam byli dvakrát do roka, jednou na jaře a jednou na podzim. Když tam jedeme do té věznice, tak si vypíšeme lidi, které vidíme, že tam jsou. Záleží zase ale na nich, jestli s námi mluvit chtějí, nebo nechtějí. Tudíž toto je první část té odpovědi, ta možnost pracovat s nimi, vůbec, natož na tomto, je omezená, ale potom když my tu spolupráci navážeme, tak jsme tam opravdu schopní pomoci (v Plzni například můžeme být častěji, ale např. ve Světlé nad Sázavou můžeme být jen jednou za půl roku). Můžeme řešit věci typu, jak to bude s bydlením, jak to bude s prací, jak to bude s rodinou. Ale nějaké záležitosti psychického rázu, a psychických problémů, ty můžeme otevřít, ale poté je to věc vlastně té věznice, psychologů, speciálních pedagogů atd., kteří by tam s tím měli nějak pracovat. Zvláště u té vazby samozřejmě, protože tam, jak jsem o tom mluvil, tak ten tlak na tu psychiku je daleko větší, takže tam by měli s nimi pracovat intenzivněji. Ale pro nás, jako sociální kurátory, toto není téma v tom smyslu, že my bychom jim mohli naslechnout a poté to oznámit těm pracovníkům, ale popravdě řečeno se nám toto nestává. Čas od času sice ano, ale je to také o tom, co si ta vězeňská služba a věznice konkrétní vlastně může dovolit.

Když si představíte (budu mluvit o Plzni), že je tady dvanáct set vězňů, tak třeba třetina z nich bude mít nějaké psychické problémy, to máte čtyři sta lidí, a není prostě v silách té vězeňské služby toto vše zabezpečit (a teď mluvím jen o psychických problémech, ne o psychiatrických, které jsou daleko vážnější). Ta vězeňská služba je velice omezená v tom, aby toho člověka vedla tak, jak by se

tomu dělo venku. Leckdy se tedy stane, že je tam člověk s psychiatrickým problémem a je tam prostě dva roky bez nějakého většího léčení, maximálně dostane nějaké své léky, které třeba bral už venku. Není to proto, že by ta věznice nemohla nebo nechtěla, ale ty možnosti tam prostě nejsou. Ten systém je prostě tak, jak je.“

4. Jak by se dal řešit stres a úzkost odsouzených spojená s omezením osobní svobody?

„Toto může v podstatě řešit jen psycholog v rámci té dané věznice. Tam my v podstatě nemáme vůbec žádnou možnost do toho nějakým způsobem zasáhnout. Většinou se o tom vlastně ani nedozvíme. Pokud ten člověk nějaké problémy má, tak je tam od toho ten psycholog, aby to nějakým způsobem řešil. A jak říkám, na té vazbě, tam to opravdu je hodně hlídané, tam ten psycholog má větší váhu a na výkonu trestu už tomu tak úplně není.“

5. Jakým sociálním výzvám mohou čelit rodiny odsouzených ve vztahu k nim?

„Zde je zase potřeba rozdělit ty, kteří páchají trestnou činnost pravidelně, řekněme, že je to standard v té rodině, jsou na to zvyklí, jednoduše řečeno. Oproti rodině, kde se něco takového stane a je to něco výjimečného, tak to je samozřejmě jiný případ. Také záleží na tom, z jaké rodiny ten pachatel vychází, tzn. jestli to páchání trestné činnosti je v té rodině standardní a výkon trestu také. Byli tam rodiče, prarodiče, já, ... tudíž, nepovažuje se to za něco zas tak mimořádného. Takže tam si myslím, že v podstatě tam ta rodina vlastně toto nepovažuje za nic, co by bylo potřeba řešit a zabývat se tím. Prostě to tak je, tak je teď ve výkonu, bude tam rok dva a on se pak vrátí.

Potom jsou rodiny, kde to je jinak, jak říkám, že je to nějaký exces, něco se prostě stalo, je to prostě pro tu rodinu šok. Takže to znamená za prvé, že musí vlastně řešit to, že se to vůbec stalo. Říkají si “jak my teď vypadáme...? jak já vypadám jako rodič, že můj syn/dcera je ve výkonu trestu...?”- tudíž se objevují nějaké snahy to tutlat, vytvořit okolo toho nějaký příběh, který je pro tu rodinu vlastně nějakým způsobem snesitelný. Většinou je součástí toho příběhu, že je to nějaké nedopatření, nebo něco v tom smyslu. To je první věc, druhá je, že jsou to partneři nebo jsou tam nějaké děti. Například když je matka s dětmi a je na rodičovské a otec je ve výkonu, tak jim odešel značný příjem, tudíž musí začít řešit nějaké existencionální problémy. Často se řeší i potom vztahové problémy, mluvím o tom, když je to něco, co je v té rodině považováno za exces. Může dojít až k rozchodu partnerů. Je tedy spousta věcí, které ta rodina v podstatě musí řešit. Mohou k tomu přibýt i dluhy, které z té trestné činnosti jsou a ta rodina teď bojuje s tím co dělat. Jestli se na nich mají podílet, aby ten člověk mohl jít třeba dříve domů atd. Takže to je ta finanční stránka, společnost, vztahové problémy...

Dalším problémem je to, že tam vůbec nebude mezi nimi ten kontakt. Že ten partner, co je ve vězení, chce, aby druhý přišel na návštěvu. A to není úplně jednoduché, sebrat se a jet vlastně na návštěvu do věznice. Není to jako když jdete na návštěvu ke kamarádovi. Tudíž i tohle je taková zátěžová situace pro tu rodinu. (a to nemluvím vůbec o dětech, což je kapitola sama o sobě, zda mají děti vůbec jezdit na návštěvu do té věznice. Případně když ano, tak jak to má probíhat apod., jestli to je v jejich zájmu atd. – dospělý s tím má též problém, ale je předpoklad, že by se s tím měl nějak poprat.)“

6. Jak společnost podporuje resocializaci a reintegraci propuštěných odsouzených?

„Budu mluvit o tom, jak to funguje tady, protože samozřejmě nemůžu mluvit za Prahu nebo za nějakou malou obec, i když některé věci jsou dost společné. Záleží na tom, co to je za klienta – ve smyslu, jestli má venku zázemí nebo nemá venku zázemí. Protože když venku ten člověk má zázemí, tzn. má se třeba kam vrátit – do té rodiny či jinam, má kde bydlet, a má přístup k zaměstnání (třeba kde pracoval předtím nebo je předpoklad, že si nějaké zaměstnání najde), tak tam ten návrat bude snazší a naše role nebude zas tak velká. Tam půjde o to, ho prostě v těch počátcích jen nasměrovat, co a jak, že může jít na úřad práce pro nějakou dávku pro začátek, zkusit sehnat nějakou práci – pomoci mu s tím atd. Pokud ten člověk to zázemí má, tak v podstatě toho sociálního kurátora ani moc nepotřebuje a v 90 % případů sem ani nedojde, protože má tu svou sociální síť a ta mu pomůže, aby se nastartoval a fungoval. Pak jsou tací, kteří mají venku lidi, ale už to není takové to zázemí, už to není o tom, že má kde být, ale má alespoň něco (může být například týden u babičky, ale pak už musí odejít – nemůže tam být, nebo, že ho alespoň někdo podpoří – zaplatí ubytovnu) – to je ještě také dobré – zde je ale ta spolupráce již větší, již opravdu zjišťujeme, jestli mu někdo blízký zaplatí ten měsíc či dva toho ubytování na té ubytovně nebo v azylovém domě. Tudíž to zprostředkujeme. Takže co se týče spolupráce je to lepší, ale už to začíná být takové, že ne vždy tyto věci vyjdou. Ten člověk třeba odchází z té věznice a na něco se spoléhá a pak vyjde ven a nevyjde to.

Poté je třetí kategorie těch odsouzených, kteří se vrací, která je vcelku početná. Ti nemají v podstatě nic z tohoto (výše zmíněného). Tzn. jdou z výkonu trestu a nemají ani korunu, protože nebyli pracovně zařazení a nemají nikoho, na koho by se mohli obrátit a nemají nikde, kde by mohli spočinout. A to je v podstatě nejhorší kategorie těch odsouzených. Protože třeba tady v Plzni, co se týče nějakého toho ubytování, (o klasických bytech vůbec nemůže být řeč) tudíž mám na mysli nějaké ubytovny, azylové domy, tak to je v podstatě všechno, co tu je. Takže v momentě, kdy ten člověk nemá peníze, tak je to v podstatě neřešitelný problém. Ta naše práce spočívá potom v tom, ho vlastně připravit na to, že pokud nemá peníze a nemá nikoho, kdo by mu v tom začátku pomohl, tak to bude fakt těžké. Někdy už ale ví, jak to funguje, resp. nefunguje, např. vyjde z výkonu trestu a půjde na úřad práce požádat o mimořádnou okamžitou pomoc, což je tedy tisícovka. Teď si představte, že nemáte ani korunu a dostanete tisícovku, tak co si za ní asi tak pořídíte... Když je fakt dobrá konstelace, tak za týden dostanete druhou. Ale to musí být fakt dobrá konstelace.

Dále na úřadu může člověk podat žádost o dávky hmotné nouze, což je cca 4.860,-. „Žádnej veľkej vejvar to není.“ Záleží také na tom, jak se trefíte do termínu – kdy jste propuštěn, kdy to podáte, kdy je výplatní termín, takže se vám obvykle stane, že máte na ten měsíc tu tisícovku. Ubytovna na den stojí v Plzni 350 až 400 korun, takže v podstatě nemáte na nic. Dobře, je zde nějaká noclehárna, to je 40,- na den, to je v podstatě záchrana, že člověk může jít na noclehárnu. Ale pokud prostě nenajde v brzké době zaměstnání, aby si mohl najít ubytovnu, tak je to nemožné. Ano, úřad práce může proplácet ubytovnu, to je pravda, ale tam je v podstatě takový model, že aby vám úřad práce proplácel ubytovnu, tak v podstatě chce ubytovací smlouvu. Ale aby vám ubytovatel dal ubytovací smlouvu, tak chce zaplatit. Tudíž to nemáte, jak udělat. Proto říkám, že

když vystupují z trestu alespoň s nějakými penězi (mají dva, tři tisíce), tak jim říkáme: hlavně to nerozfofrujte“/ dejte tomu ubytovateli alespoň ty dva tisíce, on vám dá ubytovací smlouvu“ - a pak s tím můžete jít na ten úřad práce a nějak se to rozjede. Ale pokud nemá opravdu vůbec nic, tak pak i ty naše možnosti jsou v podstatě nulové, můžeme nabídnout jen tu noclehárnu na svatém Františku, která samozřejmě není nafukovací. Myslím, že teď má kapacitu kolem 100 lidí, což se může zdát jako dost, ale v zimě to zas tak dost není. Ale samozřejmě když jdou z té věznice, tak jsou na pokojích i po osmi, po deseti, tak chtějí někam, kde budou mít svůj klid atd. (což zrovna noclehárna není – na pokoji vás může být taky třeba deset). Ale je to jediná taková záchranná věc, kterou my můžeme nabídnout tady v Plzni.

Ten systém se vlastně dlouhodobě vůbec nemění, je takhle pořád nastavený stejně – nenahrává tomu, aby člověk při začátku, kdy je po propuštění a nemá to zázemí atd., aby mu ten stát nějak pomohl. Vůbec na to ten systém není nastavený. Já si myslím, že alespoň u těch prvotrestaných by to mělo být nějak nastavené. Dobře, když jde z toho výkonu po desáté, tak samozřejmě, že ta pomoc asi nebude taková. Tudíž pak se děje to, že se ti lidé vrací k tomu, co umí. Tím je neobhajují, ale když si to člověk takhle poskládá, tak se pak nemůže divit, co mají dělat, že... Já mu tady mohu vypsát např. nějakou „potravinovku“, tzn. potravinový balíček. Ale to má tak na dva dni. Pomůže to samozřejmě, ale tu situaci mu to nevyřeší.“

7. Jaký má vliv případná stigmatizace na reintegraci odsouzeného do společnosti?

„To je právě otázka, proč je ten systém nastavený takhle. Jestli je to tím, že je to cílová skupina, která není pro ten stát nebo politickou reprezentaci zajímavá. A tím už v podstatě ty lidi onálepkují. Už jen tím, jak je ten systém nastavený – ve věznici se můžou snažit nějak ho připravit atd., ale když vyjdou ven, už se mu nepomůže. Na to jsme tu my jako ten přechodový článek. Ale my nemáme žádné nástroje, kterými bychom mu mohli pomoci. Ať už jde o finance, bydlení atd. Je to opravdu o tom, že tato cílová skupina je na okraji zájmu společnosti.“

8. Jaký má stigmatizace vliv na sebeúctu a psychiku odsouzeného, dále na zaměstnání a zaopatření?

„Tak toto je jasné, že pokud už to říkáte tomu člověku v té věznici, že ten systém ne že na něj není připravený, ale v podstatě, že ho nezajímá, tak jak může mít vlastně sebeúctu. Na druhou stranu, abych je neobhajoval, musíte si uvědomit, že to jsou lidé, kteří nemají problém překračovat nějaké sociální mantinely co se týče trestných věcí atd. Je to takové, že těžko hledat nějakou vnitřní sebeúctu – je těžké chtít ji po někom jiném, když sám toho nejsem schopen. Samozřejmě se najdou lidé, kteří mají pocit, že by třeba měli být odměněni za to, že zvládli být v tom kriminále – že tam vydrželi, že jsou fakt „dobří“ – stát by jim měl pomoci. Takových je také spousta, kteří si myslí, že by jim ten stát měl zatleskat jací jsou skvělí a udělat pro ně první poslední. Ale je mezi nimi i spousta takových, kteří (ano udělali nějakou věc, ale chtějí se z toho dostat, chtějí žít normálně – zase se vracím k tomu, když nemají to zázemí, které by jim pomohlo to nastartovat a jít dál, tak to mají strašně těžké) na jejichž sebeúctu to má velký vliv. Společnost se na něj dívá jako na „grázla“ a nedá mu tu možnost se z toho nějak vymanit.

U záležitostí se zaměstnáním už bude problém, když zaměstnavatel požaduje rejstřík trestů. Pak je tedy na tom člověku, zda bude o to zaměstnání usilovat nebo ne. Já jim vždy říkám: dobře, něco jste spáchal, a odseděl jste si nějaký trest, ale ještě nějaký druh trestu prostě funguje expo – a to je to, že jste označen jako člověk, který v nějaké oblasti života neobstál. A ten člověk s tímto břemenem bude muset po nějakou dobu žít a snášet ho – takhle to prostě je a nemůže za to nikdo jiný než on sám. Člověk tedy musí strpět to, že na něj mohou zaměstnavatelé nahlížet jinak (např. pokud jde do výkonu trestu za nějaký podvod s penězi, nemůže očekávat přivítání od zaměstnavatele s otevřenou náručí na pracovní místo). Propuštěný si tedy svým chováním nějakým způsobem zúžil své možnosti, ale neznamená to, že pro něj není místo na trhu práce. Je pravda, že bude např. muset dělat určitou dobu nějaké zaměstnání, které je níž než jeho kvalifikace, ale je potřeba se na to připravit. Na druhou stranu je potřeba říct, že když projíždíme pracovní nabídky, tak chtějí rejstřík trestů na místech, kde člověk vůbec zvažuje, proč ho tam vůbec chtějí.“

9. Jaký je podle vás nejefektivnější přístup k prevenci dlouhodobých negativních psychických a sociálních důsledků trestu odnětí svobody?

„Jak jsem již říkal, nejlepší prevencí je zázemí a mít někoho, komu se dá věřit a na koho se lze obrátit a spolehnout. Mít někoho, kdo ho podpoří a pomůže ze špatných situací. Toto je nejmocnější, co se může jako štěstí přihodit. A myslím si, že žádná jiná věc nemá takovou hodnotu a takovou sílu a ani práce sociálního kurátora zdaleka tolik nepomůže. Sociální kurátor je tu pro ty, kteří tohle v podstatě nemají. Je to zkrátka dobrý předpoklad, aby se pak lépe zaběhl venku. Pakliže bude člověk, který nebude mít práci a peníze, ale bude mít zázemí, tak z toho vyjde daleko lépe.

Existuje samozřejmě spousta organizací, které spolupracují s věznicemi – připravují ubytovnu atd. a někteří lidé to opravdu využijí a nastartují se. Velký problém bude v tom, že velké procento lidí, kteří se vrací z výkonu trestu – problémem nebude ten výkon trestu, ale problém závislosti (př. drogové). V našich věznicích napříč republikou je neskutečné množství lidí, kteří jsou ve výkonu trestu za nějakou trestnou činnost, která úzce souvisí s drogovou závislostí – a oni se v tom výkonu trestu té závislosti nezbaví (nebo jen velice malé procento) a vylezou ven a je jasné co první potřebují. Zde je zbytečné mluvit o bydlení, zaměstnání, o rodině atd. tam je potřeba řešit tu drogovou závislost, což je problém.

Největší problém lidí, kteří se vrací z výkonu trestu – proč se jim vlastně nedaří zařadit, tak na prvním místě bude drogová závislost. Na druhém místě budou v závěsu dluhy. Mohou mít tak neskutečné dluhy, že se jim nevyplatí přijmout ani nějaké zaměstnání. Toto jsou dva největší problémy, když lidé jdou ven.“

PŘÍLOHA IV PŘEPIS ROZHOVORU S ODSOUZENÝM

---

1. Jak vnímáte vlastní sociální změny od doby, kdy jste byl odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody?

„V mém případě k ničemu takovému nedošlo (k výrazným sociálním změnám), naopak mě začala podporovat spousta lidí a dali mi to jasně najevo už v průběhu výkonu trestu. Řada z nich (10.000 lidí) i podepsala petici na moji podporu, takže to nebyl úplně tak špatný případ. Já jsem nespáchal žádný násilný čin, nic vlastně brutálního – víceméně došlo k tomu, že jsem byl hloupý a důvěřivý. Což vlastně spousta lidí z daného byznysu potvrdí, že bez těchto vlastností se to nedá dělat. Jsou lidé, kteří by lidem ve firmě podepsali třeba cokoli a na to já jsem doplatil a myslím si, že to moje okolí si to uvědomuje.

Sociální změny u mě nebyly markantní – známí lidé mě zdraví na ulici a říkají, že jsou rádi, že jsem zpátky. Např. včera jsem byl v nějakém servisu a paní byla úplně nadšená, že mě vidí a pomohla mi, takže myslím, že nejsem ten zářný příklad toho, jak toto v reálu funguje. Myslím si, že ti lidé, co opouští věznic (vím ze zkušenosti ostatních ve výkonu), že je to v tomhle opravdu špatné. Mají exekuce, vyjdou ven a mají jen 500 Kč na cestu. Zvládnou dojet někam do svého „zázemí“, kde chtějí začít žít. Spousta z nich chce začít normální život, ale zde narazí právě na ten problém, že i když mají třeba zařízenou práci, tak musí někde bydlet. Jenže to bydlení je třeba zaplatit hned (ubytovny atd.) a práce také vyžaduje nějakou rekvalifikaci. Ti lidé jsou opravdu ve špatných situacích, a nakonec dojdou k tomu, že je jejich rodina vykopne nebo něco podobného, a tak skončí u těch svých bývalých kamarádů, protože opravdu nemají kam jít. A tam to je „něco za něco“, ti jedou pořád v tom špatném a stáhnou je v tom k sobě. Proto se ta zločinnost opakuje a do věznic se daní jedinci opět vrací. Samozřejmě jsou tu i ti, kteří se chtějí napravit.

Často jsou ale tací, kteří opravdu „na ulicích“ nic neznamenají a ti se do výkonu trestu vrací dokonce rádi, protože je to jediné místo na světě, kde oni mají nějakou moc. Tam jí dávají plně najevo, jelikož by si o ně nikdo „ani neopřel kolo“ tady v civilizovaném světě. Ten celý systém není úplně domyšlený a má hodně negativní dopad.

Když člověk vychází ven je hrozně důležité, jestli má rodinu. Např. moje rodina se k tomu postavila naprosto skvěle a hrozně mě podporovali – děti i manželka stáli za mnou, takže to dobře dopadlo. U jiných může ale dojít k rozpadu rodinných vztahů a tím přijdou o všechno – je to jednak na zbláznění tam (uvnitř) a samozřejmě to není dobré ani pak po propuštění – lidé jsou jak vypuštění z klece, mají nastřádanou zlost a není to dobré.“

2. Jak vnímáte vlastní psychické změny od doby, kdy jste byl odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody?

„Já jsem to velmi špatně snášel, již ten začátek. Navíc já jsem tu kauzu měl rozdělenou do dvou. Nastupoval jsem do výkonu trestu a věděl jsem, že mě čeká ještě druhý trest (byly to dvě firmy a měli to rozdělené do dvou kauz). Tím pádem jsem nevěděl na jak tam jdu dlouho, což je hrozně psychicky náročné samo o sobě. Když tam jde slušný člověk žijící na nějakém stupni, na nějaké úrovni, tak tam

strádá mnohem více. Slušný člověk ví, jaké je to mít rodinu, mít skvělou práci, jaké je to mít děti, jak chutná dobré jídlo, jak je skvělé cestování a má sociální vazby – má spoustu skvělých přátel a sportovní kariéru – zatímco např. ti feťáci nemají nic. Ti neztrácejí vůbec nic, protože ve vězení se fetuje o sto šest, tam je drog víc než venku. Dostanou tam najíst, dostanou tam čisté oblečení, můžou se tam osprchovat – možná víc než venku a vlastně jsou tam spokojení. Tudíž je tam velký rozdíl, kdo je ve vězení víc bit. Toto mě samozřejmě poznamenalo – ze začátku jsem to špatně snášel – veškeré ty výsledky, soudy – hodně mě to ovlivňovalo. Zažil jsem i 14 dní na samotce.

Postupně si tam člověk ale vybudoval nějakou pozici a začal nějak fungovat. Upnul se na nějaké rituály, vize a plány – je důležité mít nějaký cíl a plán a s tím pracovat. Já jsem tam pracoval i na psychologii – psal jsem knížku o sportovní psychologii. To je mimochodem další věc, která je zvrácená, že já jsem tam mohl napsat poměrně dobrou knížku o sportovní psychologii podtrženou mými zkušenostmi a napsal jsem nějakých 80 stránek do sešitu. Jenže jsem různě přeskakoval a pak jsem se v tom tolik ztrácel, že jsem se na to vykašlal. A venku tu knížku nenapíšu, protože to není literatura, která by byla návratná. Člověk musí myslet ekonomicky a musí tady pracovat. Takže tam byl ten okamžik, kdy jsem tedy mohl napsat něco smysluplného. Nebylo to za účelem výdělků, ale na pomoc ostatním. Ale ten systém mi to ani neumožnil – zajít třeba na nějaký počítač, byť odpojený od internetu – prostě tam nebyla možnost. Všechno je špatně – nesmí se nic dělat. Fetování je fajn, ale ostatní věci jsou prostě špatně. Tudíž pak jsem napsal knížku pro děti, kterou jsem i sám ilustroval, což mi pomohlo nějakým způsobem se posunout.

Nyní po mém návratu vím, že za mnou stojí hrozně lidí. To mě celkově spíše posílilo a přestal jsem ztrácet čas s lidmi, kteří mě nezajímají a s prací, kterou jsem nechtěl dělat.

Z psychické stránky jsem více uzavřenější do sebe, nevyhledávám nějaké monstrózní akce. Nedávno jsem byl na výstavě lodí a měl jsem hrůzu z toho, kolik lidí tam potkám a kolik lidí mě osloví – ale ono více méně všechny reakce jsou kladné a ti lidé nakonec hrozně rád vidím, jen se toho trochu hrozím.

Když jsem po mém propuštění přijel na závody a sesypalo se na mě asi 50 lidí, tak jsem se pak musel zavřít do karavanu – chtěl jsem být chvíli sám. Takže vše je pozitivní, ale určitě nemohu říct, že by mě to neovlivnilo. Já doufám, že mě to posílilo – už se nerozsypu z každé triviálnosti a dokážu o tom všem lépe mluvit.

Ještě mi napadá, že je hrozné, že ten feťák ví, na jak je tam dlouho. Jdou tam na nějaký čas a místo toho, aby je ten systém držel pryč od drog, tak spadnou do těch největších doupat, kde z 12 lidí 10 fetuje. Oni tomu pak samozřejmě propadnou, protože jim nic jiného nezbyde. Pak tam spáchají nějaké delikty, takže z takových mladých slušných lumpů se stanou velcí grázlové – získají si tam ještě další tresty. Zlomí je to.“

3. Jaký vliv měla absence svobody na vaše emoční a psychické zdraví?

„Pro mě to bylo brutální, protože já vím, jak svoboda vypadá (moje práce jachtingu, který dělám celý život, tak je jedno z nejsvobodnějších povolání, co člověk může poznat v současné době – je to hodně o svobodě), kdežto tam jsem byl najednou zavřený v nějaké kobce, kde bylo okno ve výšce 3 metrů a na dvoře hulákali cikáni a násilníci. Potom mě přesunuli do své věznice, nicméně tam jsem

se potkával s vrahy každý den. Byl jsem tam s člověkem, který sedmadvaceti ranami ubodal svou přítelkyni, další zastřelil jiného člověka, další znásilnil svou matku a sousedku upálil – s takovými lidmi já jsem se potkával denně. A nakonec musím říct, že s těmito vrahy se dalo alespoň bavit. Třeba jeden mi nosil magazín o počítačích, bavili jsme se o AI technologiích... Nejhorší byli ti mladí cíkánští feťáci, od kterých mohl člověk čekat akorát kudlu do zad, jen nevěděl, kdy to přijde. Je to zkrátka těžké místo pro přežití.“

4. Jakým způsobem zvládáte stres a úzkost spojené s omezením osobní svobody?

„Já jsem měl velké štěstí v tom, že jsem tam měl člověka, který byl velice inteligentní člověk, který jednal na úrovni státu (diplomacie) a dřív zastával velký post – jednal s prezidenty i mezinárodně. Tenhle člověk, který znal řadu jazyků a byl zcestovalý, tak mi hodně pomáhal. Na příklad mi radil, jak to zvládnout se stravou, jak to celkově přežít, jak cvičit, na koho si dát pozor a tak dále. Navíc měl přístup na zdravotní oddělení. Co se zdravotní péče týče – bylo hrozně složité. Zubař tam docházel jednou za čas a poté zemřel a přes rok tam zubař nebyl vůbec (možná tam do teďka není). Bylo tam 700 vězňů, většinou feťáci, kteří mají se zuby problémy a přes rok tam není zubař. Tudíž zdravotní péče úplně příšerná, a to samé zdravotní problémy. Když si kuchař uřízl prst, tak v jedné nemocnici místo toho, aby mu ho přišli ho hodili do koše a zkoušeli to zaštopovat. Když zjistili, že to nejde, museli ho odvézt do Prahy. V Praze mu bylo řečeno, že by mu ho přišli. Takže toto bylo peklo. Dále přístup k lékům žádný, jídlo úplně příšerné – já naštěstí potom získal nějakou dietu, protože se mi dělalo na zvracení z té stravy, takže jsem jim ani nelhal. Já jsem byl vždy zvyklý jíst zdravě, ale tam člověk najednou dostane to nejhorší, co existuje. Maso jen občas. V té dietě nebylo to maso alespoň rozemleté, že člověk viděl, co jí, ale i tak se to občas nedalo vůbec rozkousat. To bylo opravdu něco strašného, a přitom oni těm lidem dovolují nakupovat si kila cukru – pijí slazené nápoje, ale když člověk chce ořišky, nebo jiné zdravé jídlo, tak mu to zakážou.

Není to vůbec o nápravě člověka, ale o izolaci člověka. Ale je tam samozřejmě spousta vychovatelů a bachařů, co jsou slušní lidé, kteří to vidí a chtěli by to zlepšit. A myslím si, že tam i nastupují s vírou, že tam něcolepší, ale ten systém je semele, protože je prohnílý ze shora. Oni ze spodu přijdou, ale nezvrátí to.“

5. Jak se změnila vaše sociální vztahy během výkonu trestu? Jaký byl vliv trestu na vaše rodinné vztahy?

„Rodinné vztahy se změnily. A to v tom smyslu, že já jsem jim měl možnost 20 minut denně telefonovat, když jsem měl přístup k telefonu. A to mi právě zůstalo. Když někam odjíždím na delší dobu, tak si každý den voláme. Dřív jsem třeba poslal jen smsku. Tudíž nás to celkově sblížilo. Ve výkonu jsme se mohli vidět jen na 3 hodiny za měsíc. Navíc mě nechtěli pouštět ven na procházku. Člověku v tom hází klacky pod nohy a dělají takové naschvály, čímž se hrozně hromadí agresivita, zlost a vztek. A víceméně nevím, jestli čekají až člověk vybuchne – na příklad řadě lidí slíbili, že je na Vánoce pustí na procházku, ale pak se tak nestalo (přitom rodiny už s tím počítaly a tak dále). Pak člověk vidí, že pouští feťáky, kteří si domlouvají „palbu“ na sobotu někde na diskotéce a člověk, který má rodinu a děti, tak toho nepustí. Je tam hrozně nespravedlností.

Postupně se to teda zlepšovalo. Já jsem se věnoval tedy malování a psaní, což hodně pomáhalo. Třeba jsme i organizovali sbírku pro Ukrajinu. (bylo vtipné, když jsme obcházeli fetáky – vychovatel říkal, že lepší je za nimi jít dopoledne, to s nimi bude ještě nějaká řeč, ale zas můžou být agresivní).

Tudíž z rodinné stránky nás to vlastně stmelilo i jsem získal hodně nových přátel, které jsem považoval jen za známé – hodně mi pomohli a podrželi mě. Podrželi i mou rodinu. Ve většině případů to právě bývá opačně. U mě je to zvláštní případ. Já za ty dva roky dostal asi 750 pohlednic, a to nepočítám dopisy – a tam jsou lidé, kteří za rok nedostanou ani dopis. A to je prostě špatně.“

6. Jaký byl váš proces reintegrace do společnosti po propuštění? (reintegrace = zpětné začlenění osoby, která byla z nějakého důvodu vyloučena z běžného života společnosti)

„Pro mě to bylo jednoduché, protože už při odchodu jsem dostal pracovní nabídku. Takže jsem šel po propuštění na ještě lepší pracovní pozici, než jsem měl předtím – tím pádem moje začlenění bylo fajn. Navíc jsem měl ještě dva měsíce čas, takže jsem se mohl věnovat rodině úplně naplno – pozdravit i všechny příbuzné a známé. Měl jsem tento čas, což spousta lidí samozřejmě nemá, protože musí začít okamžitě něco dělat, aby se vůbec uživili. Tudíž já nepotřeboval žádnou pomoc sociálních pracovníků. Já jediné, co jsem chtěl od sociálních pracovníků bylo potvrzení, že jsem navázal spolupráci s organizací, která pomáhá s překonáním všeho po propuštění. Navázal jsem s ní kontakt už ve vězení.“

7. Jak vnímáte stigmatizaci spojenou s výkonem trestu odnětí svobody? (stigmatizace = zvl. případ soc. předsudku vůči určitým osobám, jimž jsou pak díky tomu připisovány různé negativní vlastnosti) - Jak ovlivnila vaši sebeúctu, pracovní problémy a ekonomické problémy?

„S tímto jsem se úplně nesetkal, nicméně se samozřejmě necítím komfortně s tím vědomím, že jsem byl jeden z těch, kteří byli ve vězení. Můžu si říkat, že to byla jistá životní zkušenost, že jsem jí nějakým způsobem přečkal a nějak mě to posílilo. Sice mi to vzalo dva roky života, ale zároveň mě to posílilo. Nicméně to stigma tam nějaké je. Ale zatím jsem nezažil žádného člověka, který by mi to řekl osobně, že je to špatně, že jsem byl ve vězení.

Když se objeví články v médiích tak se samozřejmě podívám, co tam je, ale o mně média psala víceméně pozitivně. Nikdo ze mě tedy nedělá gaunera, lumpa, zloděje – samozřejmě člověk nesmí číst negativní komentáře. Já je ale nečtu dlouhodobě, protože je to zbytečné – ten národ není chytrý a nepíše hezké věci, jsou to zlí lidé, závistiví lidé... Na sociálních sítích, kde já jsem z takového důvodu, že jsem to potřeboval i kvůli sponzorům a člověk se tam musí prezentovat, protože jsem dělal profesionální sport a musel jsem prezentovat výsledky – tam jsem zaznamenal většinu skvělých reakcí, ale bylo tam i pár negativních. Já tam negativní reakce nechci mít. Dřív bych to nějak řešil, ale teď to mažu. Jednou negativně komentovala jedna paní, a když jsem jí napsal proč je tak zlá, že o tom nic neví, tak mě naopak poté začala podporovat).

Jinak jsem se se stigmatizací nesetkal. Jen v rámci mých osobních projektů. Dříve jsem měl sponzory, teď nemám. Možná až znovu nějaký projekt rozběhnu, tak zase nějakí naskočí, ale určitě to nebude jednoduché. To chápu, protože já už jsem byl prostě spojený s negativní věcí, a to už nikdo nesmaže. Já mít velkou firmu a

rozhodoval bych se mezi člověkem bezúhonným a člověkem s nějakým trestem, tak přece chci svou firmu propagovat tou čistou cestou.“

8. Jaké jsou vaše zkušenosti s rehabilitačními programy ve vězení?

„Nějaké programy ve vězení byly, ale já jsem na žádný nechodil, protože ani jeden nebyl pro mě. S lidmi, kteří nefetují nebo nekradou, tak vlastně není, co s nimi. Ty programy tam jsou, některé nějakým způsobem fungují. Neříkám, že všechny jsou špatné – s feťáky se tam snaží nějakým způsobem fungovat, ale nevím, jestli to má nějaký efekt.

Ale je tam skvělý kaplan, jsou tam i mše. Ten kaplan byl skvělý, protože já jsem měl tu možnost k němu chodit i když nejsem věřící. Byl to hrozně otevřený člověk – měl jsem možnost si tam zahrát na varhany, mohl jsem si zahrát na kytaru – bylo to vlastně super. Zúčastnil jsem se několika mší. Z velké části se účastnili cikáni, kteří jsou pobožní, ale také tam chodí kvůli nějakým předávkám drog. Tváří se jako největší světci, ale vlastně řeší drogy. Ti, kteří si tam hrají na nejčistší, tak za sebou mají nejhorší zločiny.

Co se týče těch programů, tak hodně jich je uvedeno na nástěnce. Pak tam chodí delegace do těch lepších míst. My jsme byli zrovna v místnosti, kde nás bylo třeba pět, měli jsme tam i nějakou výzdobu – kytky, i rybičky v akváriu a dvě želvy dokonce.

Ale měli jsme nástěnku, kde byly vyvěšené všechny ty programy, které máme, ale ty se nerealizovaly – ty programy nebyly. Na příklad, když tam byl dobrý vychovatel, tak si s námi alespoň popovídal, nebo nás vzal ven na dvůr a bavili jsme se o různých věcech. Ale nějaké programy, že bychom se vzdělávali na den státnosti v rámci třeba historie, tak program je: koukněte se na zprávy. Program výuky jazyků, třeba bylo za úkol naučit se jen tři slovíčka za měsíc, tudíž zcela zbytečné. Všechno byla fraška – vše bylo udělané jen pro návštěvy. Muselo se kvůli návštěvám uklidit vše z poliček, vytírat a prostě všechno. Jako by se chodili dívat na zvířátka v kleci.“

9. Setkal jste se s psychologem či jinými pracovníky ve věznici?

„Při nástupu se koná pohovor s psychologem, protože musí zjistit, zda ten člověk nemá sebevražedné sklony (což tedy většina lidí má na tom samém začátku). A víceméně tam byl každý ten týden nějaký pokus o sebevraždu, některé se zdařily, ale většinou ne. Byli tam ještě pedagogičtí pracovníci, ti byli fajn, byli na úrovni. Poté tam byl psycholog, to byl tedy velký rasista (to jsou tam skoro všichni a mě to nepřekvapuje – když si vezmeme, že populace cikánů je vysoká a ve věznicích je jejich velké procento, tak tam je něco špatně). Ale tento psycholog paušalizoval i všechny vězně a byl toho názoru, že by je všechny postřílel a netajil se tím – že jsou dobří jen na špinavou práci. A toto je ze strany psychologa poměrně špatné. Doktor třeba také nevzhledl od stolu, když léčil – dělal na počítači a když se mu ten člověk nelíbil, poslal ho hned pryč. A pak ještě ta nepřítomnost zubaře...“